

A black and white portrait of Mikis Theodorakis, a man with dark, wavy hair, wearing a dark suit, white shirt, and patterned tie. He is looking slightly downwards and to the right. The background is a plain, light-colored wall. On the right edge of the image, there is a vertical strip showing a smaller, partially visible portrait of the same man.

Μ Ι Κ Η Σ

Θ Ε Ο Δ Ω Ρ Α Κ Η Σ

Α ΤΟΜΟΣ / ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Μ Ε Λ Ο Π Ο Ι Η Μ Ε Ν Η

Υ Ψ Ι Λ Ο Ν

Π Ο Ι Η Σ Η

Σημείωση τῆς ἔκδοσης:

Τά ποιήματα καί οἱ στίχοι
ἀναγράφονται σ' αὐτό τό
βιβλίο ὅπως μελοποιήθηκαν
ἀπό τόν συνθέτη καί κυκλο-
φόρησαν σέ τραγούδια.

Ἐγινε προσπάθεια νά κρα-
τηθεῖ ἡ ὀρθογραφία τοῦ κά-
θε δημιουργοῦ.

Τό τονικό σύστημα εἶναι τό
πολυτονικό γιά ὄλους τοὺς
δημιουργούς.

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ / ΜΕΛΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΠΟΙΗΣΗ

2

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

Μελοποιημένη
Ποίηση

ΤΟΜΟΣ

A

ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

Υψιλον

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α': 1960 - 1965

1. ΕΠΤΑΦΙΟΣ

ΠΟΥ ΠΕΤΑΣΕ Τ' ΑΓΟΡΙ ΜΟΥ
ΧΕΙΛΙ ΜΟΥ ΜΟΣΚΟΜΥΡΙΣΤΟ
ΜΕΡΑ ΜΑΓΙΟΥ
ΒΑΣΙΛΕΥΦΕΣ ΑΣΤΕΡΙ ΜΟΥ
ΕΙΣΟΥΝ ΚΑΛΟΣ
ΣΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΙ ΣΤΕΚΟΣΟΥΝ
ΝΑΧΑ Τ' ΑΘΑΝΑΤΟ ΝΕΡΟ
ΓΛΥΚΕ ΜΟΥ ΕΣΥ ΔΕΝ ΧΑΘΗΚΕΣ

2. ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ

ΜΥΡΤΙΑ
ΕΙΧΑ ΦΥΤΕΥΦΕΙ ΜΙΑ ΚΑΡΔΙΑ
ΡΟΔΟΣΤΑΜΟ
ΑΝ ΘΥΜΗΘΕΙΣ Τ' ΟΝΕΙΡΟ ΜΟΥ
ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΥΡΟ ΚΑΙ ΤΖΙΑ
ΡΟΔΙΑ
ΦΕΥΓΩ ΜΑΚΡΙΑ ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ
Θ' ΑΦΗΣΩ ΤΗ ΜΑΝΟΥΛΑ ΜΟΥ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
ΠΑΛΙΚΑΡΙ
ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ
ΑΠΑΓΩΓΗ
ΠΑΜΕ ΒΟΛΤΑ ΣΤΑ ΧΑΝΙΑ

3. ΠΟΛΙΤΕΙΑ

ΜΑΝΑ ΜΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΑΓΙΑ
ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑ
ΕΧΩ ΜΙΑ ΑΓΑΠΗ
ΣΑΒΒΑΤΟΒΡΑΔΟ
ΚΑΗΜΟΣ
ΒΡΑΧΟ - ΒΡΑΧΟ
ΠΑΡΑΠΟΝΟ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΗΣ

4. ΕΠΙΦΑΝΙΑ

ΑΡΝΗΣΗ
ΚΡΑΤΗΣΑ ΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ
ΑΝΘΗ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ
ΘΑΛΑΣΣΙΝΕΣ ΣΠΗΛΙΕΣ

5. ΛΙΠΟΤΑΚΤΕΣ

ΟΜΟΡΦΗ ΠΟΛΗ
ΑΥΤΗ ΑΦΡΑΤΗ
ΔΑΚΡΥΜΕΝΑ ΜΑΤΙΑ
ΧΑΘΗΚΑ

6. ΟΜΟΡΦΗ ΠΟΛΗ

ΣΕΡΕΝΑΤΑ
ΜΠΟΥΡΝΑΖΙ
ΟΤΑΝ ΜΕ ΔΕΙΤΕ ΝΑ ΜΙΑΩ
ΕΚΕΙΝΟΣ ΠΟΥ ΜΑΣ ΧΑΘΗΚΕ
ΘΑΙΜΜΕΝΗ ΜΑΤΙΑ
ΤΟΥ ΣΠΗΤΙΟΥ
ΤΗΣ ΔΟΥΛΕΙΑΣ
ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ
ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ
ΜΕΣΑ ΣΤΑ ΜΑΤΡΑ ΣΟΥ ΜΑΛΛΙΑ
ΤΗΣ ΞΕΝΤΕΙΑΣ
ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ

7. Η ΝΗΣΟΣ ΤΩΝ ΑΖΟΡΩΝ

Η ΝΗΣΟΣ ΤΩΝ ΑΖΟΡΩΝ
Η ΡΟΜΒΙΑ

8. ΣΚΟΡΠΙΑ

ΜΕΛΑΧΡΙΝΗ ΜΟΥ ΚΟΠΕΛΙΑ
ΑΝ Μ' ΑΓΑΠΑΣ ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ
ΜΗ ΜΕ ΡΩΤΑΣ
Ο ΜΙΜΗΣ Ο ΤΣΙΓΓΑΝΟΣ
ΤΟ ΚΥΝΗΓΗΜΕΝΟ ΠΟΥΛΙ
ΕΙΝ' Ο ΚΑΗΜΟΣ ΜΟΥ ΕΝΑ ΠΟΥΛΙ
ΣΕ ΠΟΙΟ ΒΟΥΝΟ
ΣΤΟ ΕΡΗΜΟ ΛΙΜΑΝΙ
ΚΑΠΟΙΟ ΠΡΩΙΝΟ ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ
ΔΕΛΗΒΟΡΙΑ - ΔΕΛΗΒΟΡΙΑ

9. ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ

ΑΠΡΙΑΝΣ
ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ
ΕΝΑ ΔΕΙΛΙΝΟ
Η ΑΛΥΣΙΔΑ
ΠΡΟΔΟΜΕΝΗ ΑΓΑΠΗ

ΤΟΝ ΠΑΓΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΝΙΚΟΛΙΟ
ΚΟΙΜΗΣΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥΤΑΙ ΜΟΥ
ΣΤΑ ΠΕΡΒΟΛΙΑ
ΔΟΞΑΣΤΙΚΟ

**10. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΣΕ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΙΚΕΣ
ΤΑΙΝΙΕΣ**

Ο ΗΛΙΟΣ ΚΟΙΤΑΞΕ ΤΗ ΓΗ
ΒΡΕΧΕΙ ΣΤΗ ΦΤΩΧΟΓΕΙΤΟΝΙΑ
ΜΑΝΑ
Ο ΟΥΡΑΝΟΣ ΕΙΝΑΙ ΚΛΕΙΣΤΟΣ
ΚΑΡΑΒΙ ΚΑΛΟΤΑΞΙΔΟ
ΜΑΤΩΜΕΝΟ ΦΕΓΓΑΡΙ
ΧΡΥΣΟΠΡΑΣΙΝΟ ΦΥΛΛΟ
ΤΟ ΧΕΛΙΔΟΝΑΚΙ
ΜΑΝΟΥΛΑ ΜΟΥ Ο ΓΙΟΚΑΣ ΣΟΥ
ΑΓΑΠΗ ΜΟΥ (ΦΑΙΔΡΑ)
ΚΑΠΟΤΕ ΘΑ ΡΘΟΥΝ ΝΑ ΣΟΥ ΠΟΥΝ
ΜΠΕΛΟΓΙΑΝΝΗΣ

11. ΕΝΑΣ ΟΜΗΡΟΣ

ΗΤΑΝ 18 ΝΟΕΜΒΡΗ
ΤΟ ΓΕΛΑΣΤΟ ΠΑΙΔΙ
ΑΝΟΙΞΕ ΛΙΓΟ ΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ
ΔΕΝ ΕΧΕΙ Η ΓΗ ΚΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ ΘΕΣΗ
ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΘΕΣΗ Η ΓΗ
ΔΙΑΒΑΖΕΙΣ ΣΤΗΝ ΑΓΙΑ ΓΡΑΦΗ
ΤΟΝ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟ ΘΥΜΑΜΑΙ
ΘΑ ΣΟΥ ΔΩΣΩ ΕΝΑ ΤΟΠΙ ΧΡΥΣΟ
ΘΕΣ ΝΑ ΖΕΙΣ ΑΠ' ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΕΙΜΑΙ ΑΓΓΑΟΣ ΝΙΟΣ ΚΑΙ ΤΥΧΕΡΟΣ
ΛΑΤΡΕΥΩ ΤΟ ΣΩΤΗΡΑ ΜΟΥ
ΘΑ ΣΟΥ ΣΤΕΙΛΩ ΜΑΝΑ
ΔΕΝ ΠΑΙΡΝΕΙ ΕΔΩ ΚΑΝΕΙΣ
ΤΗΣ ΚΟΛΛΑΣΗΣ ΚΑΜΠΑΝΕΣ
Η ΛΑΜΠΡΗ

12. Η ΓΕΙΤΟΝΙΑ ΤΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ

ΤΟ ΨΩΜΙ ΕΙΝΑΙ ΣΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙ
ΑΠΟ ΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ ΣΟΥ
ΔΟΞΑ ΤΩ ΘΕΩ
ΣΤΡΩΣΕ ΤΟ ΣΤΡΩΜΑ ΣΟΥ

13. ΜΑΓΙΚΗ ΠΟΛΗ

ΒΑΡΚΑ ΣΤΟ ΠΙΛΟ
ΤΟ ΦΕΓΓΑΡΙ
ΤΙ ΝΑ ΤΗΝ ΚΑΝΩ ΤΗΝ ΧΑΡΑ
ΑΥΤΟΥΣ ΠΟΥ ΒΛΕΠΕΙΣ
ΜΑΓΙΟΠΟΥΛΑ
Ο ΚΑΒΑΛΑΡΗΣ Τ' ΟΥΡΑΝΟΥ

ΠΕΝΤΕ ΣΤΡΑΤΙΩΤΕΣ

14. ΜΙΚΡΕΣ ΚΥΚΛΑΔΕΣ

ΜΑΡΙΝΑ
Η ΜΑΓΙΑ
ΤΟ ΤΡΙΖΟΝΙ
ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΒΟΡΙΑ
ΤΑ ΕΛΛΗΝΑΚΙΑ
ΤΑ Δ'ΑΤΕ ΤΑ ΜΑΘΑΤΕ
Ο ΚΗΠΟΣ ΕΜΠΑΙΝΕ ΣΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ

15. ΠΟΛΙΤΕΙΑ Β'

ΟΙ ΜΟΙΡΑΙΟΙ
Η ΜΠΑΛΛΑΝΤΑ ΤΟΥ ΑΝΤΡΙΚΟΥ
ΓΩΝΙΑ ΓΩΝΙΑ
ΒΡΑΔΙΑΖΕΙ
ΕΙΝΑΙ ΜΑΚΡΥΣ Ο ΔΡΟΜΟΣ ΣΟΥ
ΣΤΡΑΤΑ ΤΗ ΣΤΡΑΤΑ

16. ΚΥΚΛΟΣ ΦΑΡΑΝΤΟΥΡΗ

Τ' ΟΝΕΙΡΟ ΚΑΠΝΟΣ
ΣΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΤΗΝ ΑΝΗΦΟΡΙΑ
ΤΟ ΕΚΚΡΕΜΕΣ
ΚΟΥΡΑΣΤΗΚΑ ΝΑ ΣΕ ΚΡΑΤΩ
Ο ΙΣΚΙΟΣ ΕΠΕΣΕ ΒΑΡΥΣ
ΠΗΡΑ ΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ Τ' ΟΥΡΑΝΟΥ

17. ΛΕΙΟΝ ΕΣΤΙ

ΕΝΑ ΤΟ ΧΕΛΙΔΟΝΙ
ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΗΛΙΕ ΝΟΗΤΕ
ΜΕ ΤΟ ΛΥΧΝΟ ΤΟΥ ΑΣΤΡΟΥ
ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ ΑΙΜΑΤΑ
ΑΝΟΙΓΩ ΤΟ ΣΤΟΜΑ ΜΟΥ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β':

1965 - 1967

1. ΣΩΤΗΡΗ ΠΕΤΡΟΥΛΑ

2. Η ΜΠΑΛΛΑΝΤΑ ΤΟΥ ΜΑΟΥΤΧΑΟΥΖΕΝ

ΑΣΜΑ ΑΣΜΑΤΩΝ
Ο ΑΝΤΩΝΗΣ
Ο ΔΡΑΠΕΤΗΣ
ΑΜΑ ΤΕΛΕΙΩΣΕΙ Ο ΠΟΛΕΜΟΣ

3. ΡΩΜΙΟΣΤΗΝΗ

4. ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

ΓΕΙΑ ΣΟΥ ΜΑΝΑ ΓΕΙΑ ΣΟΥ ΣΤΡΑΤΟ
ΚΙΝΗΣΕ Ο ΜΑΗΣ ΓΙΑ ΝΑ ΡΘΕΙ
ΧΤΕΣ Τ' ΑΠΟΓΕΜΑ ΣΤΟ ΑΑΧΕΝ
ΣΟΥ ΣΤΕΙΛΑ
Ο ΜΗΤΣΟΣ ΑΓ' ΤΑ ΦΑΡΣΑΛΑ
ΜΙΑ ΞΑΝΘΙΑ
ΣΤΟ ΚΑΦΕΝΕΙΟ «ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ»
ΕΣΤΕΙΛΑ ΣΤΟ ΚΟΜΜΑ
ΕΝΑ ΔΑΣΟΣ ΚΛΑΡΕΣ
ΒΙΛΕΜ ΣΤΡΑΣΕ
ΒΓΗΚΕ Η ΖΩΗ ΜΑΣ ΣΤΟ ΣΦΥΡΙ
ΕΛΛΗΝΕΣ ΤΟΥΡΚΟΙ ΚΙ ΙΤΑΛΟΙ
ΕΜΕΙΣ ΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΕΡΓΑΤΕΣ

5. ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ ΦΕΙΓΓΑΡΙΑ

ΣΗΜΕΡΑ ΒΡΑΔΙΑΣΕ ΝΩΡΙΣ
ΑΓΑΠΗ ΔΙΧΩΣ ΑΚΡΗ
ΦΕΡΤΕ ΜΟΥ ΤΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
ΝΥΧΤΑ ΔΙΧΩΣ ΑΚΡΗ
ΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΩΝ ΑΣΤΡΩΝ
ΘΑ ΡΙΣΩ ΠΕΤΡΑ ΣΤΗ ΖΩΗ

6. ROMANCERO GITANO (LORCA)

ΤΟΥ ΠΙΚΡΑΜΕΝΟΥ
ANTONIO TORRES HEREDIA I
ANTONIO TORRES HEREDIA II
ΧΑΜΟΣ ΑΠΟ ΑΓΑΠΗ
Η ΚΑΛΟΓΡΙΑ Η ΤΣΙΓΓΑΝΑ
ΤΟΥ ΑΝΕΜΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΠΑΙΝΕΜΕΝΗΣ
Η ΠΑΝΤΕΡΜΗ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Γ' :

ΔΙΚΤΑΤΟΡΙΑ (1967 - 1974)

ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΑΓΓΕΛΗ**α) Παρανομία:**

'Απριλιος - Αύγουστος 1967 - Αθήνα
ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΜ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ Η ΘΑΝΑΤΟΣ
ΤΟ ΜΕΤΩΠΟ
ΠΕΛΛΑΓΟ
Ο ΗΛΙΟΣ

β) Γενική Ασφάλεια:

Αύγουστος - Δεκέμβριος 1967
Ο ΗΛΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΧΡΟΝΟΣ

γ) Φυλακές 'Αβέρωφ:

Δεκέμβριος 1967 - Μάρτιος 1968
ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

δ) Υπό επίτηρηση: Μάρτιος - Αύγουστος**1968, Αθήνα - Βραχάτι****1. ΔΩΔΕΚΑ ΛΑΪΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ**

ΤΟ ΠΑΛΙΚΑΡΙ ΕΧΕΙ ΚΑΗΜΟ
ΜΙΑ ΝΥΧΤΕΡΙΔΑ ΣΤΗ ΣΚΕΠΗ
Σ' ΑΥΤΗ ΤΗ ΓΕΙΤΟΝΙΑ
Η ΠΟΡΤΑ ΜΟΥ ΕΙΝΑΙ ΑΝΟΙΧΤΗ
ΚΑΘΕ ΠΡΩΙ ΠΟΥ ΞΑΝΑΡΧΙΖΕΙ
ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΜΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΙΚΡΟ
Ο ΔΙΚΑΣΤΗΣ
Σ' ΑΥΤΟ ΤΟ ΔΥΣΚΟΛΟ ΚΑΙΡΟ
ΤΟ ΨΩΜΙ ΜΟΥ ΕΙΝΑΙ ΓΑΥΚΟ
ΤΟ ΤΡΑΙΝΟ ΦΕΥΓΕΙ ΣΤΙΣ ΟΧΤΩ
ΕΧΕΙ Ο ΘΕΟΣ
ΗΡΘΑΝ ΤΑ ΒΑΣΑΝΑ ΝΩΡΙΣ

2. ΝΥΧΤΑ ΘΑΝΑΤΟΥ

Ο ΠΟΗΤΗΣ
Ο ΜΑΥΡΟΣ ΚΑΒΑΛΑΡΗΣ
ΣΤΟΥ ΠΙΚΡΑΜΕΝΟΥ ΤΗΝ ΑΥΛΗ
ΟΣΟΥΣ ΔΕΝ ΠΗΡΕ Η ΜΟΝΑΞΙΑ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΠΙΣΣΑ
ΤΩΡΑ ΚΡΥΨΕ Τ' ΟΝΟΜΑ ΣΟΥ
ΤΗΝ ΤΕΤΑΡΤΗ ΒΡΑΔΙΑ
ΓΕΝΕΘΛΙΑ
ΕΧΕΙΣ ΜΑΤΙΑ ΤΟ ΦΕΙΓΓΑΡΙ
ΚΛΑΨΕ ΣΤΑ ΓΟΝΑΤΑ ΜΟΥ ΤΗ ΝΤΡΟΠΗ
ΣΟΥ

3. ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΑΝΤΡΕΑ

ΕΙΣΑΙ ΕΛΛΗΝΑΣ
ΕΙΜΑΣΤΕ ΔΥΟ
ΚΑΙΡΟΣ ΝΑ ΔΕΙΣ
ΤΟ ΣΦΑΓΕΙΟ

ε) Ζάτουνα:

Αύγουστος 1968 - Νοέμβριος 1969

1. ΑΡΚΑΔΙΑ I**2. ΑΡΚΑΔΙΑ II**

ΤΡΙΑ ΠΟΤΑΜΙΑ
Ο ΧΡΗΣΜΟΣ
Η ΕΠΙΚΗΡΥΣΗ
ΣΤΟ ΠΑΖΑΡΙ ΤΟΥ ΦΟΝΙΑ
ΗΡΘΑΝ ΟΙ ΑΝΘΡΩΠΟΙ ΜΕ ΤΑ ΜΑΥΡΑ
ΑΠΟΜΟΝΩΣΗ
Ο ΛΟΓΟΣ Ο ΣΤΕΡΝΟΣ
ΠΗΡΑ ΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΤΟΥ ΛΗΣΤΗ
ΑΥΤΟΙ ΠΟΥ ΘΑΡΘΟΥΝ ΜΙΑ ΒΡΑΔΙΑ

3. ΑΡΚΑΔΙΑ III

ΜΕΣΑ ΣΕ ΚΗΠΟ ΚΑΘΗΣΑ
ΜΑΝΑ, ΤΟ ΜΑΝΝΑ Τ' ΟΥΡΑΝΟΥ
ΤΟΥ ΧΑΡΟΥ Η ΜΑΝΑ
ΣΕ ΛΕΝΕ ΜΑΝΑ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ

ΓΛΥΚΟΦΙΛΟΥΣΑ ΠΑΝΑΓΙΑ
ΗΣΟΥΝ ΜΠΑΞΕΣ

4. ΑΡΚΑΔΙΑ IV - ΩΔΑΙ

ΩΔΗ ΤΡΙΤΗ - ΤΑ ΗΦΑΙΣΤΕΙΑ
ΩΔΗ ΤΕΤΑΡΤΗ - ΕΙΣ ΣΑΜΟΝ
ΩΔΗ ΕΚΤΗ - ΑΙ ΕΥΧΑΙ

στ) *Στρατόπεδο Ήρωποι*

1. ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΟΥ ΛΙΩΝΑ

ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΣΗΜΕΡΑ
ΣΤΟ ΝΙΚΗΦΟΡΟ ΜΑΝΔΗΛΑΡΑ
ΟΙ ΠΡΩΤΟΙ ΝΕΚΡΟΙ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΕ ΜΟΥ
ΘΡΗΝΟΣ
ΜΗΝ ΞΕΧΝΑΣ ΤΟΝ ΩΡΩΠΟ
ΔΙΟΤΙ ΔΕΝ ΣΥΝΕΜΟΡΦΩΘΗΝ...
Ο ΛΕΒΕΝΤΗΣ
Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ
Η ΑΥΛΗ
ΠΟΙΟΣ ΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ
ΚΛΕΙΣ ΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ
ΣΤΟΝ ΩΡΩΠΟ
ΜΑΖΙ ΣΟΥ
ΜΑΡΚ ΜΑΡΣΩ
ΤΑ ΚΑΛΥΤΕΡΑ ΜΑΣ ΧΡΟΝΙΑ

2. ΝΕΓΡΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΘΑ ΠΡΟΦΕΡΩ Τ' ΟΝΟΜΑ ΣΟΥ
ΝΥΧΤΑ ΤΟΥ ΣΙΝΕ
ΚΡΑΤΗΣΕΣ ΤΟ ΜΑΥΡΟ ΠΡΟΣΩΠΟ

**ΠΕΡΙΟΔΟΣ Δ':
ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ
(Απρίλιος '70 - Ιούλιος '74)**

1. ΔΕΚΑΟΧΤΩ ΔΙΑΝΟΤΡΑΓΟΥΔΑ ΤΗΣ

ΠΙΚΡΗΣ ΠΑΤΡΙΔΑΣ
ΑΝΑΒΑΦΤΙΣΗ
ΚΟΥΒΕΝΤΑ Μ' ΕΝΑ ΛΟΥΛΟΥΔΙ
ΚΑΡΤΕΡΕΜΑ
ΛΑΟΣ
ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ
ΑΥΓΗ
ΔΕ ΦΤΑΝΕΙ
ΠΡΑΣΙΝΗ ΜΕΡΑ
ΣΥΛΛΕΙΤΟΥΡΓΟ
ΤΟ ΝΕΡΟ
ΤΟ ΚΥΚΛΑΜΙΝΟ
ΛΙΓΝΑ ΚΟΡΙΤΣΙΑ
Τ' ΑΣΠΡΟ ΞΩΚΛΗΣΙ
ΤΟ ΕΠΙΤΥΜΒΙΟ

ΕΔΩ ΤΟ ΦΩΣ
ΤΟ ΧΤΙΣΙΜΟ
Ο ΤΑΜΕΝΟΣ
ΤΗ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ ΜΗΝ ΤΗΝ ΚΛΑΙΣ

2. ΜΠΑΛΑΑΝΤΕΣ

ΤΟ ΝΑΥΑΓΙΟ
ΔΡΟΜΟΙ ΠΑΛΙΟΙ
ΚΑΤΩ ΑΠ' ΤΑ ΡΟΥΧΑ ΜΟΥ
ΧΑΡΑ - ΧΑΡΑ
ΟΙ ΣΤΙΧΟΙ ΑΥΤΟΙ
ΜΕΣ ΣΤΗΝ ΚΛΕΙΣΤΗ ΜΟΝΑΞΙΑ ΜΟΥ
ΚΑΙ ΠΕΡΝΟΥΣΑΝΕ ΤΑ ΤΡΑΜ
ΟΛΑ ΕΧΟΥΝ ΑΠΟΔΕΛΤΙΩΘΕΙ
ΟΤΑΝ ΜΙΑΝ ΑΝΟΙΞΗ

3. ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ

ΤΑ ΠΑΤΡΟΠΑΡΑΔΟΤΑ
ΤΑ ΠΑΡΑΘΥΡΙΑ ΟΡΘΑΝΟΙΧΤΑ
ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΗ
ΜΕΣ ΣΤΗΝ ΤΑΒΕΡΝΑ
ΑΣΤΑΤΟ ΠΟΥΔΙ
ΚΑΙ ΔΕ ΜΙΑΗΣΕ ΚΑΝΕΙΣ
ΑΠΟΝΕΣ ΕΞΟΥΣΙΕΣ
Μ' ΕΝΑ ΚΑΡΑΒΙ ΟΝΕΙΡΑ
ΦΩΤΙΕΣ ΦΩΤΙΕΣ
ΔΕΚΑ ΠΑΛΙΚΑΡΙΑ
ΒΟΥΝΑ ΣΑΣ ΧΑΙΡΕΤΩ

**ΠΕΡΙΟΔΟΣ Ε':
ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ
(1974 - 1986)**

1. ΠΡΟΔΟΜΕΝΟΣ ΛΑΟΣ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΩΝ ΚΑΡΜΠΟΝΑΡΩΝ
ΧΑΪ - ΧΑΪ
ΒΟΓΓΑ ΤΟ ΚΑΣΤΡΟ Τ' ΑΝΑΠΛΙΟΥ
ΤΗΣ ΒΡΟΧΗΣ ΝΕΡΟ
ΚΑΝΟΝΙΑ ΤΟ ΒΑΡΟΥΝΕ
ΒΑΝΩ ΤΟ ΧΑΡΟ ΠΙΣΩΚΑΠΟΤΛΑ
ΑΕΙΝΤΕ ΜΙΑ
ΚΥΡΑ-ΠΑΝΑΓΙΑ
ΕΛΑΤΕ Μ' ΕΝΑΝ ΠΟΘΟ
ΑΚΟΜΑ ΤΟΥΤ' Η ΑΝΟΙΞΗ
ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ
ΕΔΩ ΔΕΝ ΠΡΟΕΚΥΝΘΗΣΑΝΕ

2. ΤΟ ΜΠΛΟΚΟ ΣΤΗΝ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗ

3. ΕΧΘΡΟΣ ΛΑΟΣ

ΤΟΥ ΧΩΡΙΣΜΟΥ
ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ
Ο ΕΧΘΡΟΣ ΛΛΟΣ
ΑΡΝΙΕΜΑΙ
Ο ΔΑΔΑΦΟΣ ΤΟΝ ΔΑΔΑΦΟ
ΛΑΧΤΑΡΗΣΑ ΜΙΑ ΧΩΡΑ

4. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΔΕΚΟ ΠΑΝΑΓΟΥΔΗ

ΕΚΕΙΝΟΣ ΗΤΑΝ ΜΟΝΟΣ
ΚΟΚΚΙΝΟ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟ

5. ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ

Ο ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΕΛΑΝ
ΤΗΣ ΕΞΟΡΙΑΣ
ΧΤΥΠΑ ΧΤΥΠΑ
ΕΦΤΑΣΕΣ ΑΡΓΑ
ΔΕΝ ΕΦΤΑΙΓΕΝ Ο ΙΔΙΟΣ
ΗΤΑΝΕ ΝΕΟΙ ΗΤΑΝ ΠΑΙΔΙΑ
ΚΑΘΕ ΠΡΩΙ
ΕΛ ΖΑΑΤΑΡ
ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ
ΜΟΥ ΜΙΑΤΕ ΓΙΑ ΚΕΙΝΟΝ
ΕΡΩΤΙΚΟ ΓΡΑΜΜΑ

6. ΤΑ ΔΥΡΙΚΑ

ΤΗΝ ΠΟΡΤΑ ΑΝΟΙΓΩ ΤΟ ΒΡΑΔΥ
ΧΑΘΗΚΑΝΕ ΤΟΣΟ ΝΩΡΙΣ
Ο ΑΓΕΡΑΣ ΔΕΕΙ ΜΙΑ ΠΡΟΣΕΥΧΗ
ΔΕΙΛΙΝΟ ΤΗΣ ΕΡΗΜΙΑΣ
ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ
ΜΕΣ ΣΤΗ ΒΡΟΧΗ
ΣΤΑ ΔΙΜΑΝΙΑ ΤΑ ΜΑΚΡΙΝΑ
ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΘΑ ΣΤΟ ΠΩ
ΣΕ ΔΡΟΜΟΥΣ ΜΑΚΡΙΝΟΥΣ
ΔΡΟΜΟΙ ΠΟΥ ΧΑΘΗΚΑ
ΠΑΙΔΙ ΔΕ ΜΙΑΣ
ΜΕΣ ΣΤΟΝ ΚΑΜΠΟ
ΗΤΑΝ ΚΑΠΟΤΕ ΔΥΟ ΦΙΛΟΙ
ΘΥΜΗΣΟΥ ΤΟ ΜΑΝΟΛΙΟ
ΜΟΙΡΟΛΟΙ ΤΗΣ ΒΡΟΧΗΣ
ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΔΡΟΜΟΙ ΣΚΟΤΕΙΝΟΙ

7. ΟΚΤΩΒΡΗΣ '78

ΒΓΑΔΕ ΤΑ ΜΑΥΡΑ ΠΑΝΙΑ
Ο ΧΑΡΟΣ ΝΥΧΤΟΠΕΡΠΑΤΕΙ
ΜΕΔΑΧΡΙΝΟ ΠΑΙΔΙ
ΤΑ ΝΕΑΡΑ ΖΕΥΓΑΡΙΑ
ΝΥΧΤΑ
ΜΠΗΚΕ Ο ΧΑΡΟΣ ΣΤΟ ΚΕΛΙ

8. ΤΑΞΙΔΙ ΜΕΣΑ ΣΤΗ ΝΥΧΤΑ

ΜΕΝΕΞΕΔΕΝΙΑ ΤΑ ΒΟΥΝΑ
ΑΝΑΤΟΛΗ ΣΕ ΔΕΓΑΝΕ

ΕΚΕΙ ΣΤΗΝ ΞΕΝΙΤΙΑ ΠΟΥ ΖΕΙΣ
ΝΥΧΤΑ ΜΕΣΑ ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ ΣΟΥ
ΟΛΑ ΣΑΝ ΟΝΕΙΡΟ ΠΕΡΝΟΥΝ
ΤΩΡΑ ΠΟΥ ΠΕΘΑΙΝΟΥΝ ΤΑ ΛΟΓΑΛΟΥΔΙΑ
ΕΤΑΝΘΙΑ
ΜΗΝ ΚΛΑΙΣ

9. ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

ΝΥΧΤΑ ΜΑΓΙΚΙΑ
ΚΑΝΕ ΚΟΥΤΡΑΠΟ
Η ΑΓΑΠΗ ΖΕΙ ΜΕ Τ' ΟΝΕΙΡΟ
ΞΑΝΑ ΤΑ ΛΟΓΙΑ ΘΑ ΣΤΕΙΓΝΩΣΩ
ΤΑ ΜΟΝΟΠΑΤΙΑ ΤΗΣ ΦΩΝΗΣ ΣΟΥ
ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΤΙΑ ΜΟΥ ΕΖΗΣΑ
ΚΑΡΑΒΙ ΣΤΟΝ ΟΥΡΑΝΟ
ΜΗ ΜΕ ΠΡΟΔΩΣΕΙΣ
ΧΩΡΙΣΑΜΕ
ΧΑΙΡΕ

10. ΤΟ ΤΡΑΙΝΟ ΔΕΝ ΞΕΚΙΝΗΣΕ ΠΟΤΕ ΓΙΑ ΚΑΤΕΡΙΝΗ

11. ΕΠΙΒΑΤΗΣ

ΕΠΙΒΑΤΗΣ
80
ΜΕ ΣΗΜΑΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΣΤΡΟΦΟ
ΤΩΡΑ
ΑΠΟΣΤΗΜΑ
ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΜΟΥ
ΟΛΟΙ
ΚΥΡΙΑΚΕΣ
ΑΝ
ΣΤΗ ΝΥΧΤΑ ΣΟΥ ΔΟΣΜΕΝΟΣ
ΣΑ ΝΑ ΜΗΝ ΕΖΗΣΑ ΠΟΤΕ
ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ ΕΔΩ

12. ΡΑΝΤΑΡ

ΑΓΑΠΗ
ΕΦΑΡΜΟΓΗ
ΕΗΜΕΡΩΝΕΙ
ΔΕΙΓΕ
ΩΣ ΤΟ ΤΕΡΜΑ
ΔΕΝ ΘΕΛΩ ΠΙΑ
ΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ ΕΧΩ ΧΑΣΕΙ
ΧΕΙΡΟΛΑΒΗ
ΞΕΝΟΣ
ΡΑΝΤΑΡ
ΧΩΡΙΣ ΦΕΙΓΓΑΡΙΑ
ΣΥΝΩΦΗ

13. ΤΑ ΠΙΚΡΟΣΑΒΒΑΤΑ

Η ΑΥΠΗΜΕΝΗ
ΚΟΥΤΟΥΚΙ
ΤΟ ΧΑΤΗΡΙ

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
ΤΑΞΙΜΙ
ΤΑ ΠΙΚΡΟΣΑΒΒΑΤΑ
ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΕΝΙΑ
Η ΒΡΟΧΗ
ΓΙΑΠΗ
ΤΟ ΒΡΑΚΙ
ΕΡΓΕΝΗΣ
ΤΑ ΝΑΥΛΑ

14. Η ΣΥΝΑΝΤΗΣΗ

ΚΙ ΑΝ ΘΑ ΜΟΥ ΦΥΓΕΙΣ
ΕΒΓΑΛΑ ΣΤΟ ΣΦΥΡΙ ΤΑ ΧΑΔΙΑ
ΦΥΓΤΕΦΕ ΔΥΟ ΦΙΛΙΑ
ΠΑΛΙΟ ΤΕΛΩΝΕΙΟ
Ο ΕΡΩΤΑΣ

15. ΔΙΟΝΥΣΟΣ

Η ΑΠΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ
ΜΙΑ ΦΥΛΑΚΗ
ΤΟ ΨΥΓΓΕΙΟ
Η ΑΡΚΟΥΔΑ
ΣΤΙΣ 10 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΗ
Ο ΠΡΟΔΟΤΗΣ
Ο ΚΟΛΗΓΟΣ
ΤΗ ΡΩΜΗΟΣΥΝΗ ΝΑ ΤΗΝ ΚΛΑΙΣ
ΟΡΑΜΑΤΙΣΜΟΣ
ΚΑΛΑ ΒΟΥΝΑ
ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ

16. ΦΑΙΔΡΑ

ΜΙΑ ΜΕΡΑ ΠΟΥ ΘΑ ΚΑΝΕΙ ΚΡΥΟ
ΔΑΚΡΥΣΑΝ ΤΑ ΣΕΝΤΟΝΙΑ ΜΟΥ
ΕΠΑΙΞΕΣ ΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ
ΟΤΑΝ ΣΕ ΒΡΗΚΑ
ΕΠΑΡΧΙΑΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ
ΟΝΕΙΡΟ ΑΓΛΠΗΣ
ΣΑΝ ΚΑΦΕΝΕΙΟ
ΤΩΡΑ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΜΕΙΝΕΙΣ ΜΟΝΟΣ
ΜΕ ΒΡΗΚΕ ΠΑΛΙ Η ΕΡΗΜΙΑ
ΤΟ ΑΙΜΑ ΠΑΓΩΣΕ
ΘΕΛΩ ΜΙΑ ΝΥΧΤΑ
ΝΥΧΤΩΝΕΙ

17. ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

ΥΠΘΗΚΑΙ
ΔΗΜΟΣΙΟΙ ΥΠΑΛΛΗΛΟΙ
ΓΙΑ ΤΗ ΖΩΗ ΣΟΥ ΜΟΥ ΛΕΓΕΣ
ΠΑΡΕ ΤΑ ΔΩΡΑ
ΜΠΑΛΑΝΤΑ ΣΤΟΥΣ ΑΔΟΞΟΥΣ
ΠΟΙΗΤΕΣ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ
ΤΙ ΝΕΟΙ ΠΟΥ ΦΤΑΣΑΜΕΝ ΕΔΩ
ΚΙ ΑΝ ΕΣΒΗΣΕ ΣΑΝ ΙΣΚΙΟΣ
Η ΝΥΧΤΑ ΜΑΣ ΕΧΩΡΙΣΕΝ
ΔΡΟΜΟΣ

ΑΓΑΠΗ
ΜΠΡΟΥΤΖΙΝΟΣ ΓΥΦΤΟΣ
ΟΛΑ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΜΟΥ

18. ΣΑΝΤΙΑΓΟ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΣΤ': ΛΥΡΙΚΟΣ ΒΙΟΣ (1986 - 1996)

1. ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ
ΕΧΩ ΚΑΙΡΟ ΝΑ ΣΕ ΔΩ
ΤΟ ΤΡΙΗΜΕΡΟ
ΣΤΑΣΟΥ ΕΔΩ
ΤΟ ΚΡΥΦΤΟ
ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΑ ΜΙΛΑΣ
ΤΕΤΟΙΑ ΩΡΑ
ΑΛΛΙΩΤΙΚΑ ΜΙΑΛ ΜΟΥ
ΕΤΕΙ ΠΟΥ ΜΟΥ ΜΙΛΑΣ
ΠΩΣ ΜΕ ΚΟΙΤΑΣ
ΝΥΧΤΩΝΕΙ
ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ
ΝΑΡΘΩ ΕΔΩ
ΜΕ ΜΙΣΟ ΦΕΓΓΑΡΙ
ΤΗΣ ΦΩΤΙΑΣ Η ΕΠΟΧΗ
Η ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΟ ΜΕΣΗΜΕΡΙ
ΑΥΤΟ ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ

2. ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ

ΧΑΜΕΝΗ ΑΠΟΣΤΟΛΗ
ΚΑΠΟΤΕ
ΑΣΑΝΣΕΡ
ΧΑΡΑΜΑ ΠΑΡΑΣΚΕΤΗ
ΤΡΙΠΟΛΗ
ΠΡΟΣΦΥΓΑΣ
ΜΝΗΜΗ ΤΗΣ ΠΕΤΡΑΣ
ΜΟΝΑΞΙΑ
ΟΙ ΑΝΤΙΦΟΪΑΣΤΟΙ
ΔΕΝ ΗΕΥΧΑΖΟΥΝ ΟΙ ΝΕΚΡΟΙ
ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ

3. ΩΣ ΑΡΧΑΙΟΣ ΑΝΕΜΟΣ

ΑΓΡΥΠΝΙΑ
ΩΣ ΑΡΧΑΙΟΣ ΑΝΕΜΟΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΕΡΩΝ
ΤΟ ΧΡΩΜΑ ΜΑΥΡΟ
ΜΕ ΚΥΝΗΓΑΕΙ Η ΒΡΟΧΗ
ΤΟ ΝΗΣΙ
ΤΑ ΠΑΛΙΑ ΦΕΓΓΑΡΙΑ
ΕΠΟΧΗ ΝΕΡΟΥ
ΓΙΑΤ' ΕΙΣΑΙ ΘΑΛΑΣΣΑ
ΟΙ ΕΠΙΣΚΕΦΕΥΕΙΣ ΜΟΥ

ΛΙΣΘΗΣΗ
ΜΠΛΕ ΒΑΘΥ

4. ΜΗΠΩΣ ΖΟΥΜΕ Σ' ΑΛΛΗ ΧΩΡΑ;

ΚΟΣΜΕ ΑΣΩΤΕ
ΜΗΠΩΣ ΖΟΥΜΕ Σ' ΑΛΛΗ ΧΩΡΑ;
ΤΟ ΣΑΡΑΚΙ
ΜΕ ΤΗ ΖΥΓΑΡΙΑ ΣΤΟ ΧΕΡΙ
ΣΤΟΥ ΚΑΤΩ ΚΟΣΜΟΥ ΤΗΝ ΑΥΑΗ
ΣΤΗΝ ΑΚΡΗ ΤΟΥ ΠΑΡΑΔΕΙΣΟΥ
ΣΤΟ ΜΠΑΡ
ΖΟΥΣΑ ΜΙΑ ΧΑΡΤΙΝΗ ΖΩΗ
ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΗ
ΤΩΡΑ ΣΤΑ ΟΓΔΟΝΤΑ ΕΞΙ
ΕΙΝΑΙ ΦΤΩΧΟ ΤΟ ΜΑΓΑΖΙ
ΕΜΑΛΩΣΑ ΜΕ ΤΗ ΖΩΗ

5. ΜΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ ΓΕΜΑΤΗ ΜΟΥΣΙΚΗ

Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ
ΜΙΑ ΘΑΛΑΣΣΑ
ΒΑΘΕΙΑ ΣΤΗ ΜΟΙΡΑ ΜΟΥ
ΧΡΩΜΑΤΑ ΝΥΧΤΕΡΙΝΑ
ΩΣΠΟΥ ΞΑΝΑΓΕΝΝΗΘΗΚΑ
ΤΑΞΕΙΔΙ ΣΤΟ ΑΠΕΙΡΟ
ΔΙΟΤΙΜΑ
ΓΙΑΤΙ ΕΙΣΑΙ Ο ΑΝΕΜΟΣ
ΚΑΙ Σ' ΑΓΑΠΩ
ΗΧΩ ΘΑΝΑΤΟΥ
ΑΠ' Τ' ΑΝΟΙΧΤΟ ΠΑΡΑΘΥΡΟ
ΟΣΟ ΔΙΑΡΚΕΙ Η ΘΑΛΑΣΣΑ
ΧΩΡΙΣ ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΗ
ΣΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ
ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΣΟΥ
ΚΕΡΗΝΕΙΑ
ΕΚΦΡΑΣΗ
ΤΕΤΟΙΑ ΣΤΙΓΜΗ
ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΟ ΟΝΕΙΡΟ
ΕΛΑ ΚΡΥΦΑ
ΕΡΜΟΥΠΟΛΗ

6. Η ΒΕΑΤΡΙΚΗ ΣΤΗΝ ΟΔΟ ΜΗΔΕΝ

ΒΕΑΤΡΙΚΗ - ΜΕ ΠΟΥΛΙΑ ΤΡΕΛΛΑ
ΒΕΑΤΡΙΚΗ ΠΑΥΣΕ ΝΑ ΓΕΛΑΣ
ΟΔΟΣ ΜΗΔΕΝ
ΜΕΓΑΛΗ ΑΡΙΑ ΤΗΣ ΒΕΑΤΡΙΚΗΣ
ΕΛΕΝΗ - ΒΕΑΤΡΙΚΗ
ΤΙΣ ΝΥΧΤΕΣ
ΠΑΙΖΟΝΤΑΣ ΜΟΥΣΙΚΗ
ΒΕΑΤΡΙΚΗ ΕΙΝΑΙ Η ΝΥΧΤΑ
ΧΩΡΙΣ ΛΕΞΕΙΣ
ΛΙΩΝΕΣ ΑΝΘΙΖΕΙΣ
ΟΤΑΝ ΟΙ ΜΕΡΕΣ ΚΑΤΕΒΑΙΝΟΥΝ
ΧΑΜΗΛΑ
ΣΕ ΣΙΩΠΕΣ ΦΥΤΩΝ

7. ΠΟΛΙΤΕΙΑ Γ'

ΕΚΕΙΝΑ ΠΟΥ ΕΙΧΑ ΝΑ ΣΟΥ ΠΩ
ΕΣΤΩ ΚΙ ΑΠΟ ΛΥΠΗ
ΗΣΟΥΝ ΜΠΑΞΕΣ
ΠΟΙΟΙ ΕΙΜΑΣΤΕ ΜΕΙΣ
Η ΕΛΠΙΔΑ ΠΟΥ ΕΛΕΓΕΣ
ΞΕΝΟΣ ΣΤΗ ΣΤΡΑΤΑ ΚΙ ΟΡΦΑΝΟΣ
ΔΕΝ ΕΧΕΙ Ο ΔΡΟΜΟΣ ΓΥΡΙΣΜΟ
ΤΟ ΠΑΘΟΣ ΠΟΥ ΔΙΩΚΕΤΑΙ
ΜΙΛΩ ΠΑΛΙΑ
ΑΧ! ΕΛΑ ΚΙ ΑΝΑΨΕ ΤΟ ΦΩΣ

8. ΑΣΙΚΙΚΟ ΠΟΥΛΑΚΗ

ΣΗΜΑΔΕΜΕΝΟΣ ΑΠ' ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ
ΚΟΙΤΑ ΜΕ ΣΤΑ ΜΑΤΙΑ
ΑΪΒΑΛΙ
ΞΑΝ ΟΡΦΑΝΟ
Η ΚΑΘΟΔΟΣ ΤΩΝ ΔΩΡΙΕΩΝ
ΠΩΣ ΝΑ ΞΕΧΑΣΩ
ΝΑΥΑΓΟΣ
ΑΣΗΜΕΝΙΑ ΤΑΜΠΑΚΕΡΑ
ΑΣΙΚΙΚΟ ΠΟΥΛΑΚΙ
ΟΙ ΔΡΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΡΧΑΓΓΕΛΟΥ

9. ΠΟΛΙΤΕΙΑ Δ'

ΑΣ' ΤΟΥΣ ΝΑ ΜΑΣ ΚΟΡΟΪΔΕΟΥΝ
ΑΡΧΟΝΤΙΣΣΑ ΜΟΥ ΣΚΩΠΗΛΗ
ΚΟΡΙΤΣΙ ΤΟΥ ΟΚΤΩΒΡΗ
ΔΕ ΦΤΑΙΣ ΕΣΥ ΠΟΥ ΤΑΞΙΔΕΥΩ
ΤΩΡΑ ΠΟΥ ΦΕΥΓΕΙΣ
ΧΡΟΝΙΑ ΦΤΗΝΑ
ΝΥΧΤΕΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΙ
ΠΕΡΙΜΕΝΕ ΜΕ
ΜΕ ΤΙΣ ΧΑΜΕΝΕΣ ΤΙΣ ΨΥΧΕΣ
ΣΕ ΠΟΙΑ ΠΑΤΡΙΔΑ ΘΕΣ ΝΑ ΠΑΣ

10. ΛΥΡΙΚΩΤΕΡΑ

ΛΟΓΙΑ Τ' ΟΥΡΑΝΟΥ
ΦΥΛΑΞΑ Τ' ΟΝΕΙΡΟ
ΞΑΣΤΕΡΟΣ ΠΟΝΟΣ
ΝΟΣΤΑΛΛΙΑ
ΕΠΙΜΟΝΟ ΠΑΡΟΝ
ΛΥΤΜΟΣ ΑΙΤΕΛΩΝ
ΔΕΝΤΡΑ ΝΕΡΟΥ
ΙΟΥΛΙΟΣ
ΔΙΔΑΥΜΑ ΦΩΤΟΣ
ΞΑΝ ΣΥΝΝΕΦΟ
Μ' ΟΡΜΗ ΩΚΕΑΝΟΥ
ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ ΕΦΕΔΡΟΥ ΜΗΝΟΣ

11. ΛΥΡΙΚΩΤΑΤΑ

ΤΗΣ ΝΥΧΤΑΣ ΤΟ ΟΝΕΙΡΟ
ΑΥΤΟ ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ

12. ΞΕΡΕΝΑΤΕΣ

ΑΣΤΡΟ

ΕΡΩΤΙΚΟ
ΜΑΓΙΣΣΑ
ΜΟΥ ΑΡΚΕΙ
ΞΑΝΘΟΜΑΛΛΟΥ
ΕΡΗΜΙΑ
ΑΙΒΑΛΙ
ΗΣΟΥΝΑ ΠΑΡΑΠΟΝΟ
ΑΡΧΑΙΑ ΓΙΟΡΤΗ
ΑΛΑΤΙ

ΠΑΙΔΙΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

1. ΣΤΗ ΒΙΤΡΙΝΑ
2. Η ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ
3. Ο ΚΟΚΟΡΑΣ
4. ΠΟΥ 'ΝΑΙ ΠΙΟ ΚΑΛΑ
5. ΚΑΛΗΝΥΧΤΑ
6. Η ΠΕΤΑΛΟΥΔΑ
7. ΤΟ ΚΑΛΟΚΑΙΡΙ
8. ΤΟ ΠΑΙΩΜΕΝΟ ΠΟΥΛΙ
9. ΠΡΩΙΝΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ
10. ΤΟ ΚΑΡΑΒΑΚΙ
11. ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΑΧΑ Τ' ΑΗΔΟΝΙΑ
12. ΤΙ ΘΕΛΩ
13. ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ
14. Η ΑΓΡΑΜΠΕΛΗ
15. ΘΕΛΩ ΝΑ ΧΤΙΣΩ ΕΝΑ ΣΠΙΤΑΚΙ
16. ΝΑΝΟΥΡΙΣΜΑ
17. ΠΕΡΙΒΟΛΙ ΜΟΥ ΟΡΓΩΜΕΝΟ
18. ΜΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ ΚΛΕΙΝΩ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
19. ΕΙΡΗΝΗ
20. ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΕΜΒΑΤΗΡΙΟ
21. ΣΤΗ ΧΑΡΑ
22. ΠΙΟ ΠΟΛΥ ΚΙ ΑΠΟ ΤΑ ΜΑΤΙΑ
23. ΠΟΣΟΝ ΗΣΥΧΑ ΚΟΙΜΑΤΑΙ
24. Η ΑΝΟΙΞΗ
25. ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΑ
26. Η ΑΙΓΝΩΡΙΣΤΗ
27. ΟΠΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟ ΒΡΑΔΥ
28. ΧΑΡΑ ΣΤ' ΑΛΕΤΡΙ
29. ΣΤΟΥ ΡΥΑΚΙΟΥ ΤΗΝ ΑΚΡΗ
30. ΔΕΣ, ΤΙ ΛΑΜΠΡΟ ΦΕΓΓΑΡΙ
31. ΟΛΑ ΚΟΙΜΟΥΝΤΑΙ ΚΙ ΟΛΑ ΣΒΗΝΟΥΝ
32. ΦΘΙΝΟΠΩΡΟ
33. Η ΞΑΝΘΟΥΛΑ
34. ΣΤΗΝ ΟΧΘΗ

Σημείωση τής έκδοσης: Τα ποιήματα και οι στίχοι αναγράφονται σ' αυτό τό βιβλίο όπως μελοποιήθηκαν από τόν συνθέτη και κυκλοφόρησαν σέ τραγούδια.

Έγινε προσπάθεια νά κρατηθεί ή όρθογραφία τού κάθε δημιουργού.

Τό τονικό σύστημα είναι τό πολυτονικό γιά όλους τούς δημιουργούς.

Η Μελοποιημένη από τον Μίκη Θεοδωράκη Ποίηση θα περιληφθεί έξ ολοκλήρου μέσα σε τρεις Τόμους. Στόν Πρώτο Τόμο έχουν συμπεριληφθεί όλα τα Τραγούδια που δισκογραφήθηκαν από τό 1960 μέχρι σήμερα.

Στόν Δεύτερο οι μεγάλες φόρμες τά Λαϊκά Όρατόρια, τά Μετασυμφωνικά και Συμφωνικά Όρατόρια. Ό Θεοδωράκης επιχειρεί τήν κατάκτηση μιās φόρμας που νά στηρίζεται στήν έλληνική παράδοση, ποίηση και μελωδία χρησιμοποιώντας άλλοτε πιο λαϊκότροπη όρχηστρα, όπως στό ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ ή στό CANTO GENERAL και άλλοτε πιο συμφωνική όπως στά συμφωνικά.

Στήν περίοδο αυτή υπάγονται και μελοποιήσεις χορικών αρχαίων τραγωδιών από τίς ΦΟΙΝΙΣΣΕΣ μέχρι τον ΟΙΔΙΠΟΔΑ, με τίς όποιες ασχολείται επί 36 όλόκληρα χρόνια. Έτσι μελοποιούνται μεταφρασμένοι οι αρχαίοι τραγικοί.

Ό Δεύτερος Τόμος είναι κατά κάποιον τρόπο μιá άποψη ανθολόγησης τής έλληνικής ποίησης μέσα στους αιώνες. Από τον Αισχύλο μέχρι τον Καρατζά.

Στόν Τρίτο οι τέσσερις Λυρικές Τραγωδίες (Όπερες): ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ, ΜΗΔΕΙΑ, ΗΛΕΚΤΡΑ, ΑΝΤΙΓΟΝΗ, που μπορούν νά χαρακτηρισθούν σαν τό απόσταγμα αλλά και τό αποκορώφωμα τής έμπειρίας του στό Τραγούδι, στή Μετασυμφωνική αλλά και στή Συμφωνική Μουσική. Πέρα από τό Λυρικό στοιχείο προστίθεται έδω και τό Τραγικό.

Μαζί με τά ΠΑΙΔΙΚΑ που θα μπούν στό τέλος του Πρώτου Τόμου και που ή σύνθεσή τους ξεκίνησε γύρω στά 1937, συμπληρώνονται φέτος έξήντα χρόνια δημιουργικής σχέσης του Θεοδωράκη με τήν Ποίηση, κυρίως τήν έλληνική. Από τον Αισχύλο έως τον Καρατζά.

Ἀπό τόν ὄγκο καί μόνο αὐτῆς τῆς προσπάθειας βγαίνει τό συμπέρασμα ὅτι ἡ μελοποίηση τῆς ποίησης ὑπῆρξε ὁ βασικός ἄξονας πάνω στόν ὁποῖο στηρίχτηκε ὄχι μόνο ἡ μουσική του ἀλλά καί ἡ ἴδια ἡ ζωή του.

Στόν Πρῶτο Τόμο ἀκολογήσαμε τή διαίρεση σέ ἔξι περιόδους, πού ἐπέβαλαν τά ἱστορικά γεγονότα καί οἱ συνθηκες μέσα στίς ὁποῖες ὑποχρέωθηκε ὁ Θεοδωράκης νά ζήσει καί νά δημιουργήσει.

Α' : 1960 - 1965

Ἡ Πρώτη Περίοδος (1960-65) εἶναι ἡ κυρίως ἀναγεννητική. Τόν διακατέχει ὁ ἐνθουσιασμός μετὰ τήν ἐπιτυχία του προσπάθεια καί τήν ἀπήχρησή της στά πλατεῖα στρώματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Στά περισσότερα ἀπ' τά τραγούδια αὐτῆς τῆς περιόδου διακρίνεται ἡ μεγάλη ψυχική δύναμη, ἡ ἀνάταση, ἡ αἰσιοδοξία καί ἡ πίστη πού ἀντανακλοῦν τό κλίμα τῆς ἐποχῆς. Ὅχι μόνο στή χώρα μας ἀλλά καί διεθνῶς ἡ δεκαετία τοῦ '60 ὑπῆρξε ἡ ἐποχή τῆς τελευταίας Μεγάλης Οὐτοπίας. Οἱ νέοι καί οἱ νέες ξεσηκώθηκαν σέ ὄλο τόν κόσμο γιά τελευταία φορά στά 1968, ἐνῶ στήν Ἑλλάδα εἶχε προλάβει ἕνα χρόνο πιά πρὶν νά πνίξει ὀριστικά τά ὄνειρα ἡ Στρατιωτική Δικτατορία.

Γιά ὅλους αὐτούς τοὺς λόγους αὐτή ἡ πρώτη περίοδος ἦταν καί παρέμεινε μοναδική. Ἀκόμα καί σήμερα ἡ ποίηση καί ἡ μουσική ἐκείνων τῶν τραγουδιῶν ἐκπέμπουν λάμψη καί καθαρότητα, γεγονός πού δέν μπορεῖ νά γίνει ἀνεκτό σέ ἐποχές παρακμῆς.

Β' : 1965 - 1967

Ὅμως ἤδη ἀπό τό 1965, μέ τή δολοφονία τοῦ Σωτήρη Πέτρουλα, μπαίνομε στή διαδικασία πού θά μᾶς ὀδηγήσει στή Δικτατορία. Ἐξ οὗ καί ὁ ἐλεγειακός εἶτε ὁ ἀντιστασιακός χαρακτήρας τῶν τραγουδιῶν αὐτῆς τῆς περιόδου, ὅπως εἶναι τό ΜΑΟΥΤΧΑΟΥΖΕΝ καί ἡ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ, πού λειτουργοῦν, θά ἴλεγε κανεῖς, προφητικά.

Μέ τή Δικτατορία διακόπτεται βίαια ἡ φυσική καί ἄμεση σχέση του μέ τόν ἑλληνικό λαό πού ὡς τότε -ὅπως πολλές φορές ἔχει γράψει ὁ ἴδιος ὁ συνθέτης- ὑπῆρξε ὄχι μόνον ὁ ἐμπνευστής του ἀλλά καί ὁ μοναδικός του συνομιλητής.

Γ' : 1967 - 1970

Ἀπό τόν Μάιο τοῦ 1967 ἡ μουσική του ἀπαγορεύεται μέ στρατιωτικό νόμο καί ὁ ἴδιος βρίσκεται στήν παρανομία. Μποροῦσε νά πιαστεῖ ἢ νά μὴν πιαστεῖ, ὅπως τόσοι καί τόσοι ἄλλοι, ὁμως δέν πε-

ριορίστηκε σ' αυτό αλλά ξεκίνησε άμέσως τόν άγώνα κατά τής Χούντας.

Τό γεγονός αυτό ήταν επόμενο νά τόν επηρεάσει βαθειά. Πρώτον γιατί ύπήρχε ό διαρκής κίνδυνος τής σύλληψης και τής τιμωρίας και δεύτερον γιατί ή σκέψη του και τό θυμικό του όλόκληρο ήταν άφωσιωμένα στην όργάνωση τής πάλης.

Μ' άλλα λόγια είναι φανερό ότι έπνιξε ήθελημένα μέσα του τόν καλλιτέχνη και για ένα διάστημα σκότωσε κυριολεκτικά όση μουσική ύπήρχε στη σκέψη του για νά μπορέσει νά δοθεί όλोकληρωτικά σ' αυτό πού είχε θέσει σάν πρώτο χρέος στον έαυτό του, τήν άποκατάσταση τής Δημοκρατίας.

Μέ τά δεδομένα αυτά είναι ίσως περίεργο πού τά τραγούδια πού έγραψε στην Παρανομία (Άπρίλιος - Αύγουστος '67) διακρίνονται κι αυτά από τόν γνωστό λυρισμό τών μελωδιών τού Θεοδωράκη και δέν ήταν άγωνιστικά μανιφέστα, άν και ύπηρετούσαν τόν κύριο στόχο τής έποχής.

Ίδιαίτερη σημασία έχει τό έργο του Ο ΗΛΙΟΣ ΚΑΙ Ο ΧΡΟΝΟΣ, τού όποιου έγραψε και ποίηση και μουσική όταν βρέθηκε κρατούμενος στη Γενική Ασφάλεια Άθηνών (Αύγουστος - Δεκέμβριος '67).

Κατ' αρχήν μέ τό έργο αυτό αρχίζει ό «μονόλογος» πού σιγά-σιγά θά τόν άπομακρύνει από τό μεγάλο έλληνικό κοινό. "Όνας φυλακή και μέ τό έργο του άπαγορευμένο, αρχίζει νά συνομιλεί μέ τόν έαυτό του είτε μέ κάποιον ιδεατό συνομιλητή. Δέν είναι όμως μόνο ή καλλιτεχνική άπογοήτευση πού τόν ταλανίζει εκείνη τήν έποχή ούτε οί τρομερές συνθήκες τής Γενικής Ασφάλειας πού είχε μεταβληθεί σε πραγματικό σφαγείο. Τό κακό έρχεται νά τριτώσει ή άμφιβολία πού γίνεται σιγά-σιγά βεβαιότητα ως πρός τό πολιτικό μέλλον τής χώρας του. Μέ δυό λόγια -όπως προκύπτει από κείμενα του εκείνης τής έποχής- τά γεγονότα τόν είχαν πείσει ότι ή προδοσία πού έζησε εκείνον τόν καιρό δέν θά άφηνε νά πραγματοποιηθεί ούτε και στό πιό μακρινό μέλλον τό όραμα τής Έθνικής Άναγέννησης πού τόν είχε κατακυριεύσει έως εκείνη τήν έποχή. Μάρτυρας για όλα αυτά ή ποίηση στον "Ήλιο και τόν Χρόνο πού δείχνει καθαρά πώς «δέν έχουμε τίποτα νά λύσουμε - δέν ύπάρχει διαφυγή από τόν κύκλο - τόν κύριο κύκλο - τού "Ήλιου και τού Θανάτου».

Τότε, θά ρωτήσει κανείς, πώς έξηγείται τό γεγονός ότι -παρ' ό τι γνώριζε ότι όλα έχουν τελειωτικά προδοθεί- έξακολουθούσε νά πα-

α) ΑΠΡΙΑΙΟΣ -
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1967

β) ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ -
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ
1967

λεύει; Ίσως ό άναγνώστης-άκροατής νά βρεί τήν άπάντηση στή Μουσική πού συνθέτει ό Θεοδωράκης τήν εποχή αυτή.

Τέλος ένα ενδιαφέρον και ανεξήγητο στοιχείο υπήρξε ή ποιότητα τής μελωδικής του έμπνευσης στο έργο αυτό, πού παραπέμπει σε άλλα είδη μουσικής και πού γι' αυτόν κυρίως τό λόγο παρέμεινε σάν ένας μετεωρίτης μέσα στό σύνολο τού έργου του.

**γ) ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ
1967 - ΜΑΡΤΙΟΣ
1968**

"Όταν σε λίγο θά βρεθεί ξανά μαζί μέ άλλους (Φυλακές 'Αβέρωφ Δεκέμβριος '67 - Μάρτιος '68) ή καρδιά του ξαναζεσταίνεται σιγά-σιγά τόσο πού νά γράφει τήν τρυφερή μελωδία Ο ΥΠΝΟΣ ΣΕ ΤΥΛΙΞΕ πρην ξαναδοθεί στίς μεγάλες φόρμες, τά Τραγούδια-Ποταμός, όπως τά ΕΠΙΦΑΝΙΑ ΑΒΕΡΩΦ και ή ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑΣ πού φαίνεται πώς ανταποκρίνονταν περισσότερο στή διπλή άγωνία πού είχε πιά έγκατασταθεί στήν ψυχή του: Τό μέλλον τής πατρίδας του και ή σχέση του μέ τή Μουσική.

**δ) ΜΑΡΤΙΟΣ -
ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1968**

'Από τόν Μάρτιο έως τόν Αύγουστο τού '68, στό διάστημα δηλαδή πού ζούσε μέσα σ' ένα νόθο κλίμα μεταξύ έλευθερίας και στενής παρακολούθησης, είναι σαφές από τα κείμενά του ότι εκείνο πού κυριαρχούσε μέσα στή σκέψη του δέν ήταν ή μουσική. Ίσα-Ίσα, ή άποστροφή του πρός τήν δικτατορία, τούς δικτάτορες και τά έργα τους είχε μεγαλώσει. Έτσι πού τό μυαλό του νά μένει καρφωμένο πάνω σε μιά μοναδική σκέψη: μέ ποιόν τρόπο θά μπορούσε νά άπαλλαγεί ή 'Ελλάδα άπ' αυτό τό άγος τής εθνικής ζωής.

**ε) ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ
1968 -
ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ
1969
στ) ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ
1969 - ΔΙΠΛΙΟΣ
1970**

Μέ παραλλαγές όφειλόμενες στίς ειδικές συνθήκες ή βασική του ψυχολογία φαίνεται ότι παρέμεινε ή ίδια και στίς δύο έπόμενες περιόδους: Ζάτουνα και Ωρωπό έως τόν Άπρίλιο τού '70.

Επομένως ή μουσική παραγωγή αυτής τής εποχής και ειδικά τά τραγούδια, πρέπει νά κριθούν κάτω από τό πρίσμα αυτών τών συνθηκών και κυρίως αυτής τής συγκεκριμένης ψυχολογίας πού περιγράφονται λεπτομερώς στα βιβλία του.

Είναι άλήθεια ότι ή μουσική και οι ιδέες του λειτουργούσαν τήν εποχή εκείνη μέσα στό λαό μας καταλυτικά. Και φαίνεται ότι ό Θεοδωράκης τό έ γνώριζε αυτό. Μέ χίλιους δυό τρόπους τά καινούρια τραγούδια ξεκινώντας από τό Βραχάτι, τή Ζάτουνα και τόν Ωρωπό, φτάνανε σε όλο και περισσότερα στίτια άψηφώντας τά δρακόντεια μέτρα τής χούντας.

Είναι χαρακτηριστικές οι περιγραφές στο ημερολόγιο του Θεοδωράκη που δείχνουν πόσο συναρπαστικό ήταν για τον ίδιο και τους δικούς του που βρισκόταν πολιορκημένοι στη Ζάτουνα (τους φρουρούσαν 18 χωροφύλακες!) ν' ακούν από τους ξένους σταθμούς, Μόσχα, Λονδίνο, Παρίσι, Ντώυτσε Βέλλε, τραγούδια που μόλις είχε συνθέσει και μαζί τους νά τ' ακούνε εκατομμύρια άνθρωποι. Αυτή η αίσθηση, τό ότι δηλαδή ή μουσική φωνή του διεδραμάτιζε ένα σημαντικό ρόλο σ' εκείνη τή δραματική περίοδο, δέν μπορούσε παρά νά επηρεάσει τήν αισθητική του ως πρός τό τραγούδι βασικά και τίς ευρύτερες φόρμες γενικότερα. Α.χ. τό ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΕΜΒΑΘΗΡΙΟ («Αρχαδία V») είχε σίγουρα άφετηρίες πολιτικές, έθνικές, άγωνιστικές. Για τόν Θεοδωράκη τή στιγμή εκείνη άποτελοϋσε σίγουρα ένα όπλο πνευματικό, μέ τό λόγο του Σικελιανού σέ πρώτο πλάνο, που θά έπρεπε νά πάει άν ήταν δυνατόν μέσα στίς ψυχές όλων τών Έλλήνων. Όμως αυτό που πρέπει και πάλι νά τονιστεί ιδιαίτερα είναι ότι ό λυρισμός που ήταν καταπιεσμένος μέσα του εύρισκε πάντα διεξόδους, ώστε νά άποτελεί τό κυρίαρχο στοιχείο τών έργων του.. Υπάρχουν σ' αυτή τήν περίοδο μιά σειρά τραγούδια που συγκαταλέγονται σίγουρα στά πλέον λυρικά άπό όσα έχει συνολικά συνθέσει.

Έτσι είναι πραγματικά ανεξήγητο τό ότι τά τραγούδια και τά άλλα έργα αυτής τής περιόδου που λειτουργήσανε σάν σανίδες σωτηρίας για ένα λαό που βούλιαζε -γεγονός που εξηγεί και τή στάση τής χούντας άπέναντί τους- έχοντας όμως ως κύριο χαρακτηριστικό ένα διάχυτο λυρισμό που δέν εξέφραζε μόνο τήν έποχή τους, βυθίστηκαν άμέσως μετά τήν μεταπολίτευση (1974) στήν άπόλυτη λησμονιά. Η ποιότητα και ή διαχρονικότητα τών έργων αυτών δημιουργεί εύλογες άμφιβολίες για τίς αιτίες αυτού του φαινομένου. Πρόκειται για μιά φυσιολογική εξέλιξη ή αντίθετα για κάτι τό άψυχο και ύπαγορευμένο άπό κάποια κέντρα και κάποια συμφέροντα; Όπως και νά χει τό πράγμα, είναι άναμφισβήτητο ότι ό λαός και κυρίως οι νεότερες γενιές άποκόπηκαν άπό ένα έργο-γήνισια ποιοτική πνευματική τροφή και γενικά άπό έναν άνθρωπο-σύμβολο καθαρότητας και έμπρακτης άφοσίωσης σέ άξίες και ιδανικά και μάλιστα σέ μιά έποχή κατάρρευσης τών πάντων, στήν όποία ή νεολαία που άρχισε νά βομβαρδίζεται μέ πάσης φύσεως άσχημίες, ίσως νά τόν χρειάζόταν περισσότερο κι άπό τήν προηγούμενη έποχή τής Δικτατορίας.

**Δ' : ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ
ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ
1970 - 1974**

Τό έργο αυτό συνεχίστηκε και στήν έπόμενη περίοδο Δ' του

«Εξόριστου στο Έξωτερικό» (Απρίλιος '70 - Ιούλιος '74). Όμως από την άποψη της ποσότητας ήταν αρκετά περιορισμένο, δεδομένου ότι τό 90% των δυνάμεών του ήταν δοσμένο στην Αντίσταση κατά της Δικτατορίας. Την εποχή εκείνη ήταν Πρόεδρος του Πατριωτικού Μετώπου, γεγονός που τον υποχρέωνε σε διαρκείς μετακινήσεις, συναντήσεις και συμμετοχή σε εκδηλώσεις στις περισσότερες χώρες του κόσμου. Παράλληλα οι Λαϊκές Συναυλίες είχαν τεθεί κι αυτές κάτω από τον άσπερισμό της Αντίστασης, γεγονός που επηρέαζε βαθεία τό περιεχόμενο του προγράμματος, ακόμα και τούς τρόπους έρμηνείας. Τό κοινό του συνήθως ήταν νεανικό, πολυπληθές, πολυεθνικό και ένθουσιώδες. Σε όποια χώρα, σε όποια ήπειρο κι αν βρισκόταν, ύπήρχαν εκτός από τούς Έλληνες και χιλιάδες ένθερμοι όπαδοί του αντιδικτατορικού αγώνα, που είχε ύψωθεί σε διεθνές σύμβολο. Είναι άμφίβολο αν ύπήρξε εποχή κατά την όποία ή Ελλάδα νά ήταν ψηλότερα μέσα στις συνειδήσεις τών λαών.

Έχουμε τή γνώμη ότι τά δύο κορυφαία έργα αύτης της περιόδου, τά ΔΙΑΝΟΤΡΑΓΟΥΔΑ και τό CANTO GENERAL εκφράζουν πιστά αυτό τό κλίμα. Τό πρώτο δίνοντας τήν έλληνική διάσταση αύτης της μέθης για έλευθερία και τό δεύτερο τή διεθνή. Τό τρίτο μεγάλο έργο, οι ΜΠΑΛΑΑΝΤΕΣ, ύποδηλώνει ότι κάτω από τή βουή και τή λάμψη όλων αυτών τών συναρπαστικών στιγμών ύπήρχε άγρυπνη και διφασμένη ή ποιητική εύαισθησία και ό τραυματισμένος λυρισμός που οι στίχοι του Μανώλη Άναγνωστάκη ήρθαν νά ξυπνήσουν. Έτσι στο τέλος μιās νέας συναρπαστικής επαναστατικής περιόδου, όπου για μιā ακόμα φορά ό Θεοδωράκης είχε δοθεί ψυχή τε και σώματι στην ούτοπία της συλλογικής εύτυχίας, επανελήφθη αυτό που συνέβη μέ τόν ΗΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΟΝΟ, όταν δια μιās άποκαλύφθηκε μέσα του ή Άλήθεια, δηλαδή τό Μηδέν και τό Μάταιο τών προσπαθειών για ένα φωτεινό μέλλον. Έτσι και τώρα μέ τίς ΜΠΑΛΑΑΝΤΕΣ άπαντά καταφατικά στον Ποιητή που μή συμμερίζομενος, ως φαίνεται, τίς δικές του αὐταπάτες ήθελε νά τόν άπαλλάξει από ένα βίαιο και όδυνηρό χτύπημα της πραγματικότητας που τόν περιέμενε στο σταυροδρόμι της ίστορίας...

**Ε' : ΕΞΟΡΙΣΤΟΣ
ΣΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟ
1974 - 1986**

Ό τίτλος της Περιόδου Ε' (1974-1986) «Έξόριστος στο Έσωτερικό», δέν είναι ύπερβολικός. Τουλάχιστον σε ό,τι άφορά τόν συνθέτη-καλλιτέχνη και δή τόν τραγουδοποιό. Εϋθύς μετά τήν άπαλλαγή της χώρας από τή χούντα, τό μεγάλο κοινό στράφηκε προς τά άπαγορευμένα τραγούδια, γεγονός που οι Έταιρίες Δίσκων δέν άφησαν

φυσικά άνεκμετάλλευτο. Τά έργοστάσια δίσκων τύπωναν σέ τρείς βάρδιες τούς δίσκους τοῦ Θεοδωράκη καί ὄλα τά κέντρα σέ ὄλες τίς πόλεις καί τίς κωμοπόλεις ἔπαιζαν ἀσταμάτητα τραγουδία του. Αὐτό κράτησε πάνω ἀπό δύο χρόνια. Ἔτσι μπορούμε νά ποῦμε ὅτι ἡ νέα του παραγωγή σ' αὐτή τήν περίοδο ἔγινε κάτω ἀπ' τή σιά τοῦ παλιοῦ ἑαυτοῦ του! Πρίν προλάβει νά ἀπαλλαγεί ἀπ' τόν ἀπόηχο τῶν παλιῶν του τραγουδιῶν, ξεκίνησαν διάφορα πογκρόμ ἀπό πολλές κατευθύνσεις. Τά πιό σημαντικά καί καταστρεπτικά ὑπῆρξαν αὐτά πού ἔγιναν κίνητρο πολιτικές διαφωνίες καί πού χτυπώντας τό ἔργο του ἐπεδίωκαν τήν μείωση ἔως ἐξαφάνιση τῆς πολιτικῆς του παρουσίας.

Μέσα σ' ὄλα αὐτά ἔγινε κι ἕνα ἐκπληκτικό πισωγύρισμα πρὸς τήν ρεμπετομανία, ὡς ἀντίποδα ἴσως μουσικά καί κυρίως ὑπαρξιακά, συναισθηματικά καί ἰδεολογικά στή μουσική τοῦ Θεοδωράκη καί σέ ὅ,τι αὐτή ἐξέφραζε.

Ἡ ἐπίθεση αὐτή, εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα -μεταξύ ἄλλων- νά ἐξοβελιστοῦν τά τραγουδία του ἀπό τά μαγαζιά πού ἔπαιζαν λαϊκή μουσική στήν Ἑλλάδα καί στό ἐξωτερικό.

Ἐκτενεῖς ἀναφορές σέ ὄλα αὐτά ὑπάρχουν στόν Ε' Τόμο τῶν «Ἀρόμων τοῦ Ἀρχάγγελου», τῆς αὐτοβιογραφίας τοῦ Μίκη Θεοδωράκη.

Στόν πολιτικό βίο τῆς χώρας, καθ' ὄλο τό διάστημα πού ἀκολούθησε τήν πτώση τῆς χούντας καί ἔως τόν θάνατο τοῦ Ἀνδρέα Παπανδρέου (1996), οὐσιαστικά συνετελέσθη σιγά-σιγά μία ἀλλαγὴ φρουρᾶς ὡς πρὸς τόν ἔλεγχο τῆς Ἐξουσίας. Κάτι πού πῆγε νά γίνει δειλά-δειλά στά 1964 καί τό ἀνέκοψε τό βασιλικό πραξικόπημα καί ἡ χούντα. Ἐπί δεκαετίες ἡ Δεξιὰ εἶχε τό μονοπώλιο τῆς πρόσβασης στόν κρατικό μηχανισμό. Μετά τῆ χούντα ἡ κατάσταση ἦταν ὄριμη γιά νά ἀνοίξει ὁ δρόμος καί πρὸς τήν ἄλλη πλευρά. Ὅμως πρὸς ποιούς; Μόνο πρὸς τούς «ἐθνικόφρονες» κεντρώους καί κεντροαριστερούς, πού ἔσπευσαν νά δημιουργήσουν τόν ἀντίστοιχο πολιτικό φορέα. Γιά τούς Ἀριστερούς δέν ἔμενε ρόλος, παρά μόνο ἴσως τοῦ ὑποστηρικτῆ τῆς Νέας Ἐξουσίας. Καταλαβαίνει λοιπόν εὐκόλα κανεῖς τί περίμενε ὅποιον -ὅπως ὁ Θεοδωράκης- δέν θά δεχόταν τό νέο πολιτικό παιχνίδι καί πηγαίνοντας ὅπως πάντα ἀντίθετα στό ρεῦμα θά τολμοῦσε νά ὑπερασπίσει τά δικαιώματα τῆς Ἀριστερᾶς ὑπενθυμιζοντας στό Λαό τά Μεγάλα Ὅράματά τῆς. Πολιτική, ἠθική, ἐπαγγελματική, ἀκόμα καί ἀνθρώπινη ἐξόντωση.

Ἔτσι πρίν προλάβει νά συνέλθει ἀπό τίς διώξεις τῆς χούντας, μπῆκε ἀμέσως σέ νέο μαυροπίνακα. Μέ διώκτες ὄμως «σύγχρονους» αὐτή τῆ φορά, πού ποτέ δέν παραδέχθηκαν τό ρόλο τους καί

μέ «μοντέρνες» μεθόδους..

Κάπως έτσι άρχισε αυτή η δύσκολη και σκληρή για τόν Θεοδωράκη περίοδος τής Έξορίας στο Έσωτερικό.

Έπειδή η μουσική του είχε συνδεθεί άρρηκτα μέσα στην ψυχή του Λαού μας με τις Μεγάλες Στιγμές του Έθνους σηματοδοτώντας νέα όραματα, ήταν φυσικό να αποτελεί πάντα έναν μεγάλο αντίπαλο τής κάθε Τάξης πραγμάτων που χρησιμοποιεί τά όραματα αυτά μόνο για προπέτασμα, για να ξεγελάει τούς άφελεις και να καμουφλάρει τήν πραγματική τής φύση, δηλαδή τόν έλεγχο τής Έξουσίας και τήν κατάληψη του Κράτους και τών μηχανισμών του από τούς ήμετέρους.

Έτσι λοιπόν, κατά τή συνήθη πλέον μέθοδο τών αντιπάλων του, τά πυρά δέν έστράφησαν μόνο κατά του πολιτικού αλλά και κατά του μουσικού. Κι επειδή, όσο περνούσαν τά χρόνια, ελεγχόταν όλο και πιο άσφυκτικά από τήν Έξουσία τό πολιτιστικό ύπόβαθρο, που μεταφραζόμενο στη μουσική, σημαίνει Έταιρίες Δίσκων, Δισκοπωλεία, Μουσικά κέντρα, Τραγουδιστές, Προγραμματιστές, Δημοσιογράφους, Ραδιόφωνα, Τηλεοράσεις κ.λ.π. ό πόλεμος έναντίον του σιγά-σιγά έγινε ολοκληρωτικός. Με αποτέλεσμα ό Θεοδωράκης να παράγει 100 και ό έλληνικός λαός να εισπράττει μετά βίας 10. Όμως ανεξάρτητα από τίς πολιτικές ή όποιες άλλες απόψεις του καθενός, είναι άναμφισβήτητα έγκληματική ή προσπάθεια να εμποδίζεται ένα πνευματικό-καλλιτεχνικό έργο να πάει στο Λαό που έτσι κι άλλουώς διψάει για γησιότητα, για αλήθεια, για ποιότητα και που αντίθετα τρέφεται με όλο και πιο βρώμικα σκουπίδια. Για να όδηγηθούμε στις μέρες μας σ' αυτό που βλέπουμε γύρω μας... Πύρρειος λοιπόν ή νίκη τής Έξουσίας, μιά που πλέον κυβερνά μιά χώρα χωρίς Έλληνες, αφού ή σημερινή Έλλάδα ανήκει στους τζογαδόρους κάθε είδους.

Έτσι ό κατάλογος τών έργων τής Ε' περιόδου είναι κατάλογος μουσικής αντίστασης με όπλο τόν Λυρισμό. Σάν ένας πόλεμος, μιά πολιορκία παλιάς έποχής. Η μάχη να μαινεται γύρω από τά τείχη και πάνω στις επάλξεις. Φωτιά και λάβα, μπαρούτι, καπνοί και αίμα. Και ξαφνικά μιά λιτανεία να διασχίζει τό πεδίο τής μάχης και άγγελικές φωνές να σταματούν στιγμιαία τόν άχο τών κανονιών και τών γόων. Κάπως έτσι θά πρέπει να φανταστεί ό αναγνώστης τή λειτουργία τών γνήσιων πνευματικών έργων τήν έποχή αυτή. Σάν μιά στιγμιαία λάμψη που τήν καλύπτουν άμέσως οι άναρθρες κραυγές αυτών που ήθελαν να κρατήσουν για τούς έαυτούς τους τήν Έξουσία κι αυτών που έπεδίωκαν να τούς διώξουν για να πάρουν οι ίδιοι τή θέση τους. Κι όλα αυτά πάνω στα έρείπια, όπως είπαμε,

τῆς Ἑλλάδας.

Τώρα ὅλο καί πιό πολλοί φωνάζουν: Να προβάσουμε τήν Πολιτική μας διάσταση! Ξεχνώντας ὅτι οἱ μισοί τήν ἔπνιγαν συστηματικά καί οἱ ἄλλοι μισοί τούς παρακολουθοῦσαν χωρίς νά ἀντιδροῦν, ἐάν δέν τούς χειροκροτοῦσαν.

Ἔτσι σήμερα γίνεται ὅλο καί περισσότερο κατανοητή ἡ προφητική διάσταση, τό νόημα καί ἡ σημασία τοῦ ΔΙΟΝΥΣΟΥ καί τοῦ ΚΑΡΥΩΤΑΚΗ, μιᾶς προσπάθειας τοῦ Θεοδωράκη νά πεί τά πράγματα μέ τό ὄνομά τους, ἄν καί μέσα σέ μιᾶ συνωμοσία σιωπῆς. Χαρακτηριστικό εἶναι ὅτι ὁ ΔΙΟΝΥΣΟΣ ἐρμηνεύθηκε ἀπό ἕνα νέο καί ἄγνωστο τραγουδιστή καί κυκλοφόρησε ἀπό μιᾶ ἐρασιτεχνική Ἐταιρία, τον «Σείριο», πού μετά ἀπό λίγους μῆνες ἐκλείσει.

Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ τοῦ ὀλοκληρωτικοῦ, ὅπως εἴπαμε, πολέμου εἶναι ὅτι τά περισσότερα ἔργα αὐτῆς καί τῆς ἐπομένης περιόδου ἀνακαλύπτονται σιγά-σιγά ἀπό τούς ἀκροατές σήμερα. Αὐτή εἶναι ἄλλωστε καί ἡ βαθύτερη ἱκανοποίηση τοῦ Δημιουργοῦ: Νά γελάει τελευταίος...

**ΣΤ': ΛΥΡΙΚΟΣ
ΒΙΟΣ 1986 -
ΣΗΜΕΡΑ**

Ἵπῆρξε ὁμως καί μιᾶ ἄκόμα συνέπεια: ἡ νέα στροφή τοῦ Θεοδωράκη πρὸς τή συμφωνική μουσική στή δεκαετία τοῦ '80, ἡ ἐγκαινίαση τῆς πρόσφατης περιόδου τοῦ «Λυρικοῦ Βίου» (1986 ἕως σήμερα), πού τήν ἀποτελοῦν κύκλοι τραγουδιῶν πού παραμένουν σχεδόν ἄγνωστα στό μεγάλο κοινό τῆς Ἑλλάδας ἀλλά καί ἡ συνθετική περίοδος μέ ἀντικείμενο τή Λυρική Τραγωδία (μετά τό 1988).

Ἔτσι ὁ Θεοδωράκης «κέρδισε» σέ τρεῖς τομεῖς: στόν συμφωνικό, στόν λυρικό καί στόν τραγικό, δημιουργώντας μερικά ἀπό τά πιό σημαντικά ἔργα τῆς ζωῆς του.

Ἐμεῖς, προχωρώντας στήν ἔκδοση τοῦ πλοῦσιου αὐτοῦ ἔργου, εἴμαστε βέβαιοι ὅτι σύντομα θά τό γνωρίσει ὁ ἑλληνικός λαός καί κυρίως οἱ νέες γενιές, πού τό ἔχουν ἀνάγκη περισσότερο ἀπό κάθε ἄλλον. Καί φιλοδοξοῦμε, τά βιβλία μας αὐτά, νά βοηθήσουν πρὸς αὐτή τήν κατεύθυνση ἀποτελώντας κατά κάποιον τρόπο «ἐργαλεῖα» δικαιοσύνης καί ἀποκατάστασης τῆς ἱστορικῆς μνήμης.

Ἵλους ὄσους ἐργάστηκαν καί συνέβαλαν στήν ἔκδοση αὐτή, τούς ευχαριστοῦμε θερμά.

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Α
1960 - 1965

14

ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ

(Γιάννη Ρίτσου)

Σύνθεση:

1958, Παρίσι

Πρώτη ήχογράφηση:

Αύγουστος του 1960,

Μάνος Χατζιδάκις - Νανά Μούσχουρη,
studio Columbia,

ήχολήπτης ο Νίκος Κανελόπουλος,
έξωφυλλο δίσκου από τον Γ. Μόραλη.

Δεύτερη ήχογράφηση:

Σεπτέμβριος του 1960,

Γρηγόρης Μπιθικιώτης - Μανώλης Χιώτης,
studio Columbia,

ήχολήπτης ο Νίκος Κανελόπουλος,
έξωφυλλο δίσκου από τον Μπόστ.

Τρίτη ήχογράφηση:

1963, Μίκης Θεοδωράκης - Μαίρη Λίντα -
Μανώλης Χιώτης και όρχηστρα έγχορδων,
έξωφυλλο του Μπόστ.

1970, Μαρία Φαραντούρη - John Williams,
CBS.

1976, Μίκης Θεοδωράκης - 'Αφροδίτη Μάνου
- Πέτρος Πανδής, Pathe-Marconi (France).

(Από τις σημειώσεις του συνθέτη για το έργο)

Αθήνα 1980

Η σύνθεση του ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ έγινε στα 1958 στο Παρίσι, στο μικρό διαμέρισμα που είχαμε νοικιάσει σε μία Pension de famille στην οδό Miromensil.

Στά 1954 είχα κερδίσει την ύποτροφία για σύνθεση του Ίδρυματος Κρατικών Ύποτροφιών και άμέσως φύγαμε με τη Μυρτώ για τη γαλλική πρωτεύουσα. Τόν ίδιο χρόνο γράφτηκε στο Conservatoire de Paris στην τάξη της μουσικής ανάλυσης του Olivier Messiaen και της διεύθυνσης ορχήστρας του Eugene Bigot. Περισσότερο από κάθε άλλο μέρος του κόσμου το Παρίσι (τό μουσικό φυσικά) ζούσε τότε υπό τον άστερισμό της δωδεκάφθογγης μουσικής. "Όλοι οι συμφοιτητές μου στο Conservatoire γλιστρούσαν ό ένας μετά τον άλλο στη «σειραϊκή μουσική».

Εγώ, για πρώτη φορά στα τελευταία δύο χρόνια μετά την έξορία και τη στρατιωτική θητεία, είχα απαλλαγεί από το άγχος το οικονομικό. Μέ τη Μυρτώ παντρευτήκαμε στα 1953, μόλις εισέπραξα την προκαταβολή (πέντε χιλιάδες δραχμές) από το έλληνοαμερικάνικο φιλμ ΣΥΠΟΛΗΤΟ ΤΑΓΜΑ. Έως τότε ζούσαμε μαζί με τον αδελφό μου τόν Γιάννη και τόν Μιχάλη Κατσαρό, πρώτα στο Χαλάνδρι και μετά στην οδό Κορυζή στο Μακρυγιάννη. Τά έσοδά μου ήταν πολύ χαμηλά. Πενήντα δραχμές για κάθε κομμάτι (κυρίως μουσική κριτική) από τήν ΑΥΓΗ και τή ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΗ ΑΛΛΑΓΗ. Άλλα τόσα μου έδινε ή "Θεία Λένα" μέσω τής Μαυροειδή Παπαδάκη για κάθε παιδικό τραγούδι που έγραφα πάνω σε στίχους τής τελευταίας. Έπαιζα επίσης έκτακτος μουσικός στη συμφωνική τής ΕΡΤ (όταν είχε δουλειά για μένα) και στο Βασιλικό Θέατρο.

Έκανα αντίγραφα μουσικής (τρεις δραχμές τή σελίδα), ένορχηστρώσεις, όπως λ.χ. τής μουσικής του Χατζιδάκι για τόν ΟΝΕΙΡΟ ΘΕΡΙΝΗΣ ΝΥΚΤΟΣ για τόν Βασιλικό Θέατρο και μουσικές έπενδύσεις για ραδιοφωνικά σκέτς. Ό αδελφός μου σπούδαζε κινηματογράφο στη Σχολή Σταυράκου, όπου δίδασκα κι εγώ μία φορά τή βδομάδα.

Θυμάμαι ότι συχνά μαζί με τόν Τσαρούχη, τού

δίδασκα κι αυτός σκηνογραφία, παίρναμε προκαταβολικά τόν έκατοστάριο (τόση ήταν ή άμοιρή μας κατά μάθημα) και μετά σπεύδαμε στά Χαντεία για ένα καλό γούμα, πού τού είχαμε και οι δύο ανάγκη. Ό Κατσαρός είχε χάσει λόγω καρφώματος τή θέση του στό ραδιόφωνο τών Ένόπλων Δυνάμεων και έτσι πείνα μεγάλη είχε πέσει στην οδό Κορυζή.

Έντούτοις δέ χάναμε τόν κέφι μας. Κάθε πρωί χορεύαμε σε ρυθμό σουίνγκ τόν «Άλλα τά χείλη τών άσεβών», για νά μήν ξεχνάμε τήν ένδοξη βυζαντινή μας καταγωγή και μετά βγαίναμε στους δρόμους για κανένα μεροκάματο. Στο τέλος ό αδελφός μου δέν άντεξε. Άφου έφαγε και τά τελευταία ψίχουλα, άκόμα και τής σουλαρισίδες, μάς άφησε σημείωμα, ότι πάει στόν Γαλατά στην Κρήτη για νά χορτάσει.

Μείναμε μόνοι με τόν Μιχάλη. Όχι όμως για πολύ. Ύστερα από μιάς βδομάδας πείνα έκανε αμόπτουσα και τόν μεταφέραμε σε καλή χάλια στό Σανατόρο στην Πάρνηθα.

Όταν βρέθηκα στο Παρίσι, νοίκιασα ένα πιάνο, άγοράσαμε για δέκα φράγκα ένα τερστίο ξύλινο τραπέζι από τή Sale Drouot (πέιστηγριασμό), μία ιταλική καφετιέρα, μπόλικο χαρτί μουσικής και σινική μελάνη και στρώθηκα στη δουλειά. Καθαρόγραφα τήν ΠΡΩΤΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ και μετά ξεκινώντας νά κάνω τόν ίδιο με τόν ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΗΣ ΑΣΗ ΓΩΝΙΑΣ, μετά τή δεύτερη σελίδα βαρέθηκα ν' αντιγράψω τά ίδια και τά ίδια. Άλλωστε οι μουσικές γνώσεις μου είχαν πολλαπλασιαστεί τά τελευταία δέκα χρόνια και ή τεχνική τής σύνθεσης είχε κατά πολύ βελτιωθεί...

Έξ άλλο τού ώρα στο Παρίσι είχα πολλά και ένδιαφέροντα άκούσματα τόσο μέσα στο Conservatoire, όσο και στις συναυλίες πού παρακολούθουσαμε. Έτσι ή αντίγραφη έξελιχθηκε σε άνασύνθεση και στη συνέχεια σε καινούρια σύνθεση, πού κατέληξε στην ΠΡΩΤΗ ΣΟΥΙΤΑ για πιάνο και όρχηστρα.

Καθώς ή πρώτη μουσική ύλη είχε τής ρίζες τής μέσα στη δημοτική μας μουσική, στράφηκα σε μία προσπάθεια καταγραφής και συστηματοποίησης τών μουσικών «τρόπων» επιδιώκοντας μέσα απ' αυτή νά κωδικοποιήσω κατά τόν δυνατόν τήν άρμονική μου γλώσσα.

Παράλληλα ή διδασκαλία τού Messiaen σε σχέση με τήν ανάπτυξη τών ρυθμών με βοήθη-

σε στίς ρυθμικές μου άναζητήσεις. Ήχητικά βρισκόμουν μέσα στο κυρίαρχο χρώμα τής μουσικής modale (τροπικής), που διακρίνει τά γνησιότερα δημοτικά μας τραγούδια και ιδιαίτερα τά κρητικά.

Σέ κάποια στιγμή, όπως είναι φυσικό, χρησιμοποιώ τή «σειρά» στό δεύτερο μέρος τής ΠΡΩΤΗΣ ΣΟΥΙΤΑΣ. Όμως μέ τρόπο ελεύθερο. Τό ίδιο πράγμα θά κάνω στό 1958 μέ τό άργό μέρος του έργου ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ. Καρποί αυτής τής «δημοτικής», άς τήν πούμε, εποχής (1954 - 1958) ύπήρξαν ό ΚΥΚΛΟΣ γιά φωνή και πιάνο και οι δύο ΣΟΝΑΤΙΝΕΣ γιά βιολί και πιάνο, ή ΣΟΝΑΤΙΝΑ γιά πιάνο και τό Finale του έργου ΠΙΑΝΟ CONCERTO.

Γιά νά ξεκουράσω τό αυτί μου από τό πολύ modale, έπαιξα και τραγουδούσα όμορφες μελωδίες, που άπηχούσαν τά πρώτα μου τραγούδια (1939 - 1945) και φυσικά τά έλαφρά και λαϊκά μας τραγούδια.

Ή εκείνη τήν εποχή ήρθε στό Παρίσι και ή ΣΤΕΛΛΑ του Κακογιάννη μέ τά ύπερχα τραγούδια του Χατζηδάκι και τή μυθική όμορφιά τής Μελίνας. Πώς μπορούσα νά μείνω αδιάφορος;

Ή ζωή μας στό Παρίσι ήταν άσκητική. Ή Μυρτώ έξυπναγε μέ στά βαθεία χαράματα. Έπρεπε νά αλλάξει δύο μετρο γιά νά φτάσει στην άλλη άκρη του Παρισιού στην Rive Gauche, κοντά στο Pantheon, όπου βρισκότανε τό Hôpital Curie. Έκει στην άρχή ειδικεύτηκε και μετά δούλεψε σαν κανονική γιατρός στη θεραπεία του καρκίνου μέ τήν τεχνική του κοβάλτιου.

Έγώ έξυπνούσα άργότερα. Έφτιαχνα τόν ιταλικό καφέ μου και κατά τίσ έννιά καθόμουν στό γραφείο γράφοντας και αντίγράφοντας, έως ότου μέ πιάσει ή όρεξη γιά σύνθεση. Τότε καθόμουν στό πιάνο και δέν σηκώνόμουν παρό μόνο όταν τελικά έμπαινα σέ κάποιο καινούριο μονοπάτι. Δούλευα έτσι έως τίς τέσσερις τό άπόγευμα, όταν δέν είχα ώδειο. Έβγαινα τότε γιά νά κάνω τά φώνια που μου είχε αναθέσει ή Μυρτώ: Ψωμί, κρέας και στόν μπακαλάη. Και μετά είτε τήν περίμενα νά γυρίσει είτε πήγαινα σ' ένα μιστρό στή Rue Soufflot όπου συχνά μαζί μέ τόν συγγραφέα και φίλο Άριστοτέλη Νικολαΐδη παρουρούμαστε σέ κείνες τίσ άπέραντες συζητήσεις, που γεννούσαν οι μεταπολεμικοί καιροί. Έως

ότου ή γυναίκα μου κάνει κι αυτή τά δικά της φώνια, γιά νά προστεθεί άργότερα στή συντροφιά μας.

Συνήθως πηγαίναμε σέ κανένα άπ' τούς λιλιπούτειους κινηματογράφους του Quartier Latin μέ τά ύπερχα έργα και τό όμορφο νεανικό περιβάλλον.

Όταν μέναμε σπίτι, πράγμα που γινότανε τίσ πίο πολλές μέρες, μελετούσαμε κι οι δύο σωπλοί. Μετά ή Μυρτώ έτοιμάζε τό φαγητό και τό βράδυ περνούσαμε συνήθως μέ συντροφιά τό Γιάννη και τή Μαΐρη Χρονοπούλου, που έμεναν δίπλα μας στην ίδια πανσιόν και σπούδαζαν και αυτοί βιολοντσέλο και πιάνο.

Κάπου κάπου πηγαίναμε όλοι μαζί στο σπίτι τότε του ένος και τότε του άλλου. Ή συντροφιά μας ήταν ό δικηγόρος Γιάννης Πάσχος μέ τή γυναίκα του τή Χριστίνα. Ό γιατρός Δημητρός Βαλής και ή γυναίκα του ή Πέπη. Και ό ψυχίατρος Τάκης Σακελλαρόπουλος μέ τή γυναίκα του Έλια, που σπούδαζε και αυτή δικηγόρος.

Καθώς είμαστε λίγο πολύ Άριστοροί - Έαμογενείς, μέ τό πλησίασμα τών έκλογών του 1958 άποφασίσαμε νά τίσ γυροτάσουμε προκαταβολικά στό σπίτι μας. Σά νά προαισθανόμαστε τό 25% τής ΕΔΑ.

Έκείνες άκριβώς τίσ μέρες λαβαίνω από τόν Γιάννη Ρίτσο τό ένα μετά τό άλλο τά βιβλία που άρχισε νά έπανεκδίδει μετά τήν έπιστροφή του άπ' τίσ έξορίες. Θυμάμαι τήν άφιέρωση του στόν ΕΠΙΤΑΦΙΟ: «Τό βιβλίο τούτου κήχηκε από τόν Μεταξά στό 1938 κάτω από τίσ στήλες του Όλυμπίου Διός».

Τό βράδυ περιμέναμε τούς φίλους μας γιά βεγγέρα και έτσι τό μεσημέρι βγήκαμε μέ τή Μυρτώ γιά φώνια. Πρίν ένα χρόνο, μέ τό πρώτο φίλμ που έκανα στό Λονδίνο, τήν ΑΠΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΚΡΑΪΜΕ, είχαμε άγοράσει ένα πράσινο Opel, μοντέλο του 1953. Μπήκαμε μέσα και πήγαμε στό έλληνικό μπακαλίκο γιά τά σχετικά. Έξω έβρεχε κι έγώ έμεινα μέσα στο αυτοκίνητο. Είχα πάρει συμπωματικά μαζί μου τόν ΕΠΙΤΑΦΙΟ και ξεφυλλίζοντας τό βιβλίο μέ έπιασε ξαφνικά μία βαθεία έπιβώμια γιά μελοποίηση. Ούτε κι τήν ώρα θυμάμαι πότε και πώς και πώς τραγούδια έγραφα από τά είκοσι μέρη του ποιήματος. Ίσως και τά είκοσι. Τό λέω αυτό, γιατί κάποιος φίλος (άνήκει κι αυτός

στή στρατιά των τέως φίλων μου) πού τον υποψιάζομαι, πήρε το βιβλίο λίγο αργότερα μαζί με τις νότες, πού -όπως τό συνηθίζω- τις είχα γράψει στά περιθώρια με μολύβι. Όμως δέν τού κρατώ κακία, γιατί ξέρω ότι τό έκανε από αγάπη! Άλλωστε αργότερα έγινε τό ίδιο πράγμα με τό βιβλίο του ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ, πού αυτή τή φορά ξέρω πώς τό πήρε ο Άνδρέας Λεντάσης.

Γυρίζοντας σπίτι άντέγραφα μερικά από τά τραγούδια και τά πρόβαρα στό πιάνο. Ήθελα νά τά τραγουδήσω τό βράδυ τή συντροφιά, γιά νά δώ κυρίως τίς άντιδράσεις τους. Έτσι κι έγινε...

Τήν άλλη μέρα τά καθαρόγραφα σε διαφανές χαρτί με σινική μελάνη προσπαθώντας νά γεμίσω τέσσερις σελίδες. Χώρεσαν μόνο επτά τραγούδια. [Τό όγδοο, τό ΗΣΟΥΝ ΚΑΛΟΣ, τό συνέθεσα στήν Άθήνα γιά νά συμπληρωθούν δύο δισκοί (extended) τεσσάρων τραγουδιών]. Τά άπεριώρωα στον Βύρωνα Σάμιο, πού ήταν ο μόνος εκείνη τήν εποχή πού νοιαζότανε γιά τήν παρουσία τού έργου μου στήν Άθήνα και με τόν όποιο πέρα από τή φιλία μας μās συνέδεαν πολλά γεγονότα με κορυφώσεις τά Δεκεμβριανά και τό Μακρονήσι. Στή δικτατορία μās έμελλε νά βρεθούμε στον τέταρτο όροφο τής Γενικής Ασφάλειας. Μάλιστα ένα πρωί συναντηθήκαμε στήν τουαλέτα. Εκείνον τόν γύριζαν και μένα με πηγαίνανε. Μόλις και είχαμε τόν καιρό, όπως και στό Μακρονήσι, ν' ανταλλάξουμε ένα φευγαλέο βλέμμα.

Τό διαφανές μουσικό χαρτί τό προμηθεύομουν από τόν Monsieur Vadot, πού είχε τό εργαστήριό του ψηλά ψηλά στις σκάλες πού όδηγούν στη Sacre Coeur.

Ό ίδιος ήταν άντεγραφέας από τίς αρχές τού αιώνα! Τό γραφείο του ήταν μουσείο τής γαλλικής μουσικής με τίς φωτογραφίες με ιδιώχειρες άπεριιώσεις τών Ντεμπυσύ, Ραβέλ, Μιλώ, Χόνγκερ και άλλων, πού όπηρεξαν πελάτες του.

Τήν ήμέρα πού ο κύριος Vadot γύρεψε και τή δική μου φωτογραφία, κατάλαβα ότι είχα γίνει πιά «κάποιος»...!

Τότε δέν όπηρεχαν τά σημερινά φωτοτυπικά μηχανήματα και έτσι ο κύριος Vadot είχε τό μονοπώλιο σε όλη τή Γαλλία! Έπρεπε όμως τό πρωτότυπο νά είναι χαρτί διαφανές και ή γραφή νά γίνεται με σινική μελάνη. Πλάι στό

γραφείο τού κυρίου Vadot όπηρεχε τό εργα-στήριο, όπου κυριαρχούσε μία τεράστια φωτοτυπική μηχανή, πού τήν δάμαζε ο έμπειρος κύριος Charles με τή φαλάκρα του και τό εύγενικό του χαμόγελο, δηλαδή μία πολύ σπάνια περίπτωση γιά τό Παρίσι εκείνης τής εποχής, ειδικά άν τύχαινε νά είναι κανείς, όπως έγώ. Ξένος, γιατί άπέναντι στους Ξένους οι καθαρόαμοι Γάλλοι ήταν συνήθως ύπεροπτικοί, γιά νά μήν πώ έθνηκοι...

Έτσι, τό 50% τών εισοδημάτων μας πήγαινε στήν αγορά χαρτιού και στις έμφανίσεις. Γιά νά δώσω μία εικόνα τής προσπάθειας, σημειώνω ότι καθαρόγραφα εκείνη τήν εποχή τά έξης έργα: ΠΡΩΤΗ ΣΥΜΦΩΝΙΑ, ΠΡΩΤΗ, ΔΕΥΤΕΡΗ και ΤΡΙΤΗ ΣΟΥΙΤΑ, PIANO CONCERTO, ANTIGONE, LES AMANTS DE TERUEL (μπαλέτο), ΠΡΩΤΗ και ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΟΝΑΤΙΝΑ, ΟΙΔΙΠΟΥΣ ΤΥΡΑΝΝΟΣ κ.τ.λ. κ.τ.λ. Γιά κάθε σελίδα παρτιτούρας χρειαζόμουν δύο ώρες κατά μέσον όρο εργασίας. Πολλές φορές μάλιστα, όταν ή γραφή ήταν πυκνή, κατανάλωνα έως και πέντε ώρες γιά μία σελίδα. Και οι σελίδες αυτών τών έργων ήταν πολλές εκατοντάδες...χιλιάδες!

Έκανα τρία άντίτυπα τού ΕΠΙΤΑΦΙΟΥ και τά ταχυδρόμησα στον Γιάννη Ρίτσο, τόν Βύρωνα Σάμιο και τόν Μάνο Χατζηδάκι.

Σέ λίγο μπαίναμε στήν Άνοιξη, πού είναι ή πιό όμορφη εποχή γιά τό Παρίσι. Όμως γιά μās ή κατάσταση ήταν άσχημη. Ή Μυρτώ ήταν έγκυος και γι' αυτό είχε φύγει άπ' τή δουλειά γιά τό φόβο τής άκτινοβολίας (δούλευε ως τακτική γιατρός στό Hopital Clurie στή θεραπεία τού καρκίνου με κοβάλτιο), ή όποτροπή είχε τελειώσει, δέν θέλαμε νά ζητήσουμε χρήματα από τούς δικούς μας, γιατί ξέραμε ότι θά τά βγάλουν από τό ύστέρημά τους και τά λεφτά πού είχα πάρει τόν προηγούμενο χρόνο από τό φιλιμ πού έκανα στήν Άγγλία, τελείωναν με γοργό ρυθμό.

Έμπαινε προστά μάς έπιτακτικό τό πρόβλημα τής στέγης. Ψάχναμε ακόμα και γιά καμιά παλιά μαούνα στον Σηκουάνα ή γιά κανένα παλιό λεωφορείο-σπίτι, στις Bidon ville, δηλαδή στις τσίγκινες συνοικίες, πού ήταν έξω από τό Παρίσι...

Ένας από τούς σπάνιους γάλλους φίλους μας ήταν ο Pierre Ancelin από τό Midi, δηλαδή τή νότια Γαλλία, συνθέτης, συμφοιτητής μου από

τό Conservatoire, πού κι αυτός έψαχνε γιά στέγη. Έπειδή ό Θεός τών συνθετών έχει τίς ιδιοτροπίες του και μάς σκέφτεται στις δύσκολες στιγμές, όδήγησε στά βήματα του Ancelin μιά νέα κοπέλα, κόρη μεγαλοιδιοκτήτη. 'Ανάμεσα στά άλλα κτίρια ό μπαμπάς της είχε και μιά έτοιμόρροπη λαϊκή πολυκατοικία στην Rue de la Fontaine au Roi, αριθμός 28, άμέσως μετά την Place de la Republique, εκεί πού αρχίζουν οί φτωγογειτονίες. Ήταν ένα κτίσμα του 18ου αιώνα και στην έσωτερική του αλληί οί σταίλοι είχαν μετατραπεί σέ γκαράζ. Πάνω από τό γκαράζ ό ιδιοκτήτης είχε χτίσει τρία λιλιπούτεια «διαμερίσματα» μέ δωμάτια 2X3 και κουζίνες 2X2. Ή τουαλέτα, χωρίς λεκάνη, βρισκόταν στην αλληί.

Έκει ό Ancelin μπήκε χωρίς νοίκι στό «διαμέρισμα» πού βρισκόταν στό τέλος της αλληίς. Στο πρώτο δεξιά έμενε ένας Γιουγκοσλαβός συνθέτης πού παντρεύτηκε μιά άμερικανίδα και μετακόμισε στό Fontenebleau. Έπισκεφθήκαμε τό «διαμέρισμά» του, πού φυσικά παρόλη του την άθλιότητα, έσέ μάς φάνταζε σαν θείο δωρο! Τό νοίκι -ειδική τιμή- ήταν πολύ φθηνό. Έτσι άποφασίσαμε νά μετακομίσουμε τό συντομότρο. Μέ τόν Γιάννη Χρονόπουλο και τόν Pierre Ancelin άγοράσαμε μογοιές, πινέλα και σύνεργα κατεδάφισης! Γκρεμίσαμε ό τι περιτό όπτηχε κι εγώ έβουσα τούς τοίχους και μετά τούς έβαψα μέ χρώματα a la Le Courbusier, πράσινα, κόκκινα και κυρίως μαύρα! Ήταν ή επίδραση Ξενάκη μέ τόν όποιο κάναμε συχνά παρέα.

Άγοράσαμε ξυλεία από τό πολυκατάστημα Hotel de Ville και φτιάξαμε τό μεγάλο κρεβάτι και τή βιβλιοθήκη. Όσο φρούσωνε ή κοιλιά της Μυρτώς, τόσο δούλευα σκληρότερα. Έτσι πέρασα όλο τό καλοκαίρι του 1958 ζώνοντας, βάφοντας και καρφώνοντας. Έτοιμάζα όπως τά πουλιά στην κυριολεξία τή φωλιά της γυναίκας μου γιά νά γεννήσει. Στο μεταξυ, έως ότου μετακομίσουμε, στην πασιόν μαζί μέ τούς Χρονόπουλους παίζαμε κάθε βράδυ ένα βλακώδες παιχνίδι, τό Monopole, μόνο και μόνο γιά νά διοχτετεύουμε κάπου την κρίση μας...Τά χρήματα τελείωναν και στον όριζοντα δέν όπτηχε ή παραμικρή δουλειά.

Όσπου μιά μέρα έφτασε ένα τηλεγράφημα. Τό όπέγραφε ό άγγλος σκηνοθέτης του κινη-

ματογράφου Μάικλ Πάουελ, μέ τόν όποιο είχαμε συνεργαστεί ένα χρόνο πριν. Τό θυμάμαι άκόμα άπ' έξω, γιατί μαζί μέ τή Μυρτώ τό διαβάζαμε και τό άπαγγέλαμε έκαιτοντάδες φορές: «Raymon Roi veut commissioner Ballet...» 'Ο Ρημόν Ρουά θέλει νά παραγγείλει ένα μπαλέτο, άπευθυνθήτε στην όδό Μανταλέν...κλπ.

'Ο κύριος Ρουά, καθαρόαιμος Ιταλός έπιχειρηματίας, δέν ήταν άλλος από τόν σύζυγο της Λουντιμίλα Τσερίνα. Ήθελε νά γράφω ένα μπαλέτο γιά τή γυναίκα του, πού έτοιμάζε μιά ιδιόμορφη μπαλετική - καλλιτεχνική έξόρμηση γιά τό Φθινόπωρο στό θέατρο Σάρα Μπριάρ.

-Θέλετε μήπως μιά μικρή προκαταβολή;

Ός κι αυτό μέ ρώτησε! Φυσικά την ήθελα και πώς!

Έτσι άμέσως άποχαιρητήσαμε την Madame Amelie, τόν κύριο Charles και τούς άλλους ενοίκους της πασιόν (όλοι ήταν Σμιρνοί καθολικοί) και έγκατασταθήκαμε στό 28 της όδοϋ της «Πηγής του Βασιλιά» (Fontaine au Roi).

Γιά μένα έμελλε νά γίνει πράγματι βασιλική πηγή, άν σκεπτεί κανείς ότι σ' αυτό τό λιλιπούτειο «διαμέρισμα» γεννήθηκαν τά δύο παιδιά μου, ενώ στον τομέα της μουσικής συνέθεσα τή μουσική γιά πολλά άγγλικά φίλμ πού ξεχνάω τούς τίτλους, δύο μπαλέτα (ένα γιά την Τσερίνα, ΟΙ ΕΡΑΣΤΕΣ ΤΟΥ ΤΕΡΟΤΕΛ και ένα γιά τό Covent Garden,την ΑΝΤΙΓΟΝΗ), έργα συμφωνικής μουσικής, όπως τή ΔΕΥΤΕΡΗ και τήν ΤΡΙΤΗ ΣΟΤΙΤΑ και τή ΔΕΥΤΕΡΗ ΣΟΝΑΤΙΝΑ γιά βιολι και πιάνο, πού την τελείωσα τίς μέρες πού γεννήθηκε ή κόρη μας Μαργαρίτα στις 29 του Νοέμβρη του 1958, ενώ στον τομέα του τραγουδιού έγραφα τό ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ, τήν ΠΟΛΙΤΕΙΑ, τή ΕΠΙΦΑΝΙΑ, τό ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ και τό ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΟΥ ΝΕΚΡΟΥ ΔΕΛΕΦΟΥ. Όλα αυτά από τό 1958 μέχρι τό 1962.

Παραλίγω νά ξεχάσω ότι μέσα σ' όλη αυτήν την κρίση πού ζούσαμε στην πασιόν, μετά τόν ΕΠΙΤΑΦΙΟ, όταν δέν μογιάτιζα στην καινούρια μας κατοικία, συνέθετα τό ΚΟΝΤΣΕΡΤΟ ΓΙΑ ΠΙΑΝΟ, παραγγελία μιάς έκκεντρικής άγγλίδας, της Eileen Joys, πού όμως ποτέ δέν τό έπαιξε γιατί άπλούστατα ποτέ δέν της τό έστειλα... Δέ θυμάμαι πιά γιά ποιούς λόγους.

Αυτό τό έργο ήταν ή τελευταία μου έργασια στην οδό Miromensil, πριν έγκατασταθώ με στην Fontaine au Roi.

Άθήνα 1985

Ό ΕΠΙΤΑΦΙΟΣ κυκλοφόρησε σε τρεις φωνογραφικές εκδόσεις:

Ή πρώτη με ΜΟΥΣΧΟΥΡΗ - ΧΑΤΖΙΔΑΚΙ - ΜΟΡΑΛΗ (έξώφυλλο).

Ή δεύτερη με ΜΠΘΙΚΩΤΣΗ - ΧΙΩΤΗ - ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ - ΜΠΟΣΤ (έξώφυλλο).

Ή τρίτη με ΜΑΙΡΗ ΛΙΝΤΑ - ΧΙΩΤΗ - όρχήστρα έγχόρδων - ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ - ΜΠΟΣΤ (έξώφυλλο).

Ή πρώτη βγήκε από την Έταιρία Fidelity (Διευθυντής ήταν ό Άλ. Πατσιφάς) και οι δύο άλλες άπ' την Έταιρία Columbia (Διευθυντής ήταν ό Τάκης Β. Λαμπρόπουλος).

Οι δύο πρώτες φωνοληψίες έγιναν στό παλιό στούντιο της Columbia, στόν Περισόό άπό τόν Αύγουστο του 1960. Ή τρίτη στό ίδιο στούντιο τό καλοκαίρι του 1963.

Θυμάμαι χαρακτηριστικά πώς γράφαμε όλη τή νύχτα και άμέσως μετά έφυγα με τό αυτοκίνητο για τή Λευκάδα. Όδηγοΰσα ως τό άπόγιομα με συντροφιά τόν Μπόστ, τό Γρηγόρη Γιάνναρο και τίς άδελφές Δημοπούλου, τήν Έντα και τή Τζωτζώ. Μόλις φτάσαμε, καταλούσαμε σ' ένα φτωχό ξενοδοχείο κι έγώ έπεσα ξερός. Όμως σε λίγο με ξύπνησαν γιατί ή ΕΔΑ είχε συγκέντρωση στην κεντρική πλατεία με όμιλητή τόν Βασίλη Έφραμιμίδη. Έγώ θά χαίρετοΰσα στην άρχή.

Ήρθαν οι ύπεύθυνοι της ΕΔΑ για νά μās οδηγήσουν στην πλατεία. Όλη ή πόλη ήταν σε κατάσταση πολιορκίας. Ό χώρος της συγκέντρωσης ζωσμένος άπό χωροφύλακες, πού έμποδίζαν τόν κόσμο νά μās πλησιάσει. Τελικά άνεβήκαμε πάνω σε μιά καρέκλα, για νά μιλήσουμε. Μπροστά μας καμμιά εικοσαριά, δηλαδή τά στελέχη της ΕΔΑ και πίσω άπό τούς χωροφύλακες τά...πλήθη. Φωνάζαμε για νά μās ακούσουν.

Ήταν για μένα τό πρώτο κάλεσμα στην Έπαρχία, για νά οργανωθούν οι νέοι στους Λαμπράκηδες.

Τό βράδυ φάγαμε όλοι μαζί σε μιά φτωχική ταβέρνα. Ήπιαμε και τραγουδήσαμε με τήν καρδιά μας, χωρίς νά μās έπηρεάζει τό τείχος τών χωροφυλάκων πού είχε ζώσει τό κέντρο

έμποδίζοντας τούς κατοίκους νά μās πλησιάσουν.

Παρ' όλα αυτά εκεί έγιναν οι πρώτες έπαφές με Λαμπράκηδες. Τήν άλλη μέρα φύγαμε χαράματα με τόν Μπόστ. Τά κορίτσια έμειναν με τόν Γιάνναρο για νά βοηθήσουν στην όργάνωση. Λίγους μήνες άργότερα μετροΰσαμε τούς Λαμπράκηδες στό νησί σε χιλιάδες. Δέν θά ξεχάσω ποτέ τίς θριαμβευτικές περιοδείες πού κάναμε στα χωριά, όπου τό σύνολο σχεδόν τών νέων είχε οργανωθεί. Και φυσικά όλοι και όλες τραγουδούσαν τά τραγούδια μου.

1.

Γιέ μου, σπλάχνο τῶν σπλάχνων μου, καρδούλα τῆς καρδιάς μου,
πουλάκι τῆς φτωχειᾶς αὐτῆς, ἀνθὲ τῆς ἐρημιᾶς μου.

Ποῦ πέταξε τ' ἀγόρι μου; ποῦ πῆγε; ποῦ μ' ἀφήνει;
Χωρὶς πουλάκι τὸ κλουβί, χωρὶς νερό ἢ κρήνη.

Πῶς κλείσαν τὰ ματάκια σου καὶ δὲ θωρεῖς ποῦ κλαίω
καὶ δὲ σαλεύεις, δὲ γροικᾶς τὰ ποῦ πικρά σοῦ λέω;

Ποῦ πέταξε τ' ἀγόρι μου; ποῦ πῆγε; ποῦ μ' ἀφήνει;
Χωρὶς πουλάκι τὸ κλουβί, χωρὶς νερό ἢ κρήνη.

2.

Μαλλιά σγουρά ποῦ πάνω τους τὰ δάχτυλα περνοῦσα
τίς νύχτες ποῦ κοιμόσουνα καὶ πλάι σου ξαγρυπνοῦσα,

Φρύδι μου, γαίτανόφρυδο καὶ κοντυλογραμμένο,
-καμάρα ποῦ τὸ βλέμμα μου κούρνιαζε ἀναπατένο,

Μάτια γλαρά ποῦ μέσα τους ἀντίφεγγαν τὰ μάκρη
πρωϊνοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάσκιζα μὴν τὰ θαμπώσει δάχρυ,

Χεῖλι μου μοσκομύριστο ποῦ ὡς λάλαγες ἀνθίζαν
λιθάρια καὶ ξερόδεντρα κι ἀηδόνια φτερουγίζαν.

3.

Μέρα Μαγιοῦ μοῦ μίσηφες, μέρα Μαγιοῦ σέ χάνω,
ἀνοιξη, γιέ, ποῦ ἀγάπαγες κι ἀνέβαινες ἀπάνω

Στὸ λιακωτὸ καὶ κοιτάζες καὶ δίχως νά χορταίνεις
ἄρμεγες μὲ τὰ μάτια σου τὸ φῶς τῆς οἰκουμένης

[Καὶ μοῦ ἱστοροῦσες μὲ φωνὴ γλυκειά, ζεστή κι ἀντρίακία
τόσα ὅσα μῆτε τοῦ γυαλοῦ δὲ φτάνουν τὰ χαλίκια.

Καὶ μοῦλεες, γιέ, πῶς δλ' αὐτὰ τὰ ὠραία θάνα δικά μας,
καὶ τώρα ἐσβήστης κι ἐσβῆσε τὸ φέγγος κι ἡ φωτιά μας.] *

4.

Βασιλεψες, ἀστέρι μου, βασιλεψε ὅλη ἢ πλάση,
κι ὁ ἥλιος, κουβάρι ὀλόμαυρο, τὸ φέγγος του ἔχει μάσει.

Κόσμος περνᾷ καὶ μὲ σκουιντᾶ, στρατὸς καὶ μὲ πατάει
κι ἐμέ τὸ μάτι οὐδὲ γυρνᾷ κι οὐδὲ σέ παρατάει.

[Τὴν ἄχνα ἀπ' τὴν ἀνάσα σου νιώθω στὸ μάγουλό μου
ἄχ, κι ἓνα φῶς, μεγάλο φῶς, στὸ βάθος πλέει τοῦ δρόμου.

Τά μάτια μου σκουπίζει τα μιά φωτεινή παλάμη,
 ἄχ, κ' ἡ λαλιά σου, γίόκα μου, στό σπλάχνο μου ἔχει δράμει.]**

Καί νά ποῦ ἀνασηκώθηκα τό πόδι στέκει ἀκόμα
 φῶς Ἰλαρό, λεβέντη μου, μ' ἀνέβασε ἀπ' τό χῶμα.

Τώρα οἱ σημαίες σέ ντύσανε. Παιδί μου, ἐσύ, κοιμήσου,
 καί γώ τραβάω στ' ἀδέρφια σου καί παίρνω τή φωνή σου.

5.
 Εἴσουν καλός κι εἴσουν γλυκός, κι εἴχες τίς χάρες ὅλες,
 ὅλα τά χάδια τοῦ ἀγεριού, τοῦ κήπου ὅλες τίς βιόλες.

Τό πόδι ἐλαφροπάτητο σάν τρυφερούλι ἐλάφι,
 πάταγε τό κατώφλι μας κ' ἔλαμπε σά χρυσάφι.

[Πῶς θά γυρίσω μοναχή στό ἐρμαδιακό καλύβι;
 Ἔπεσε ἡ νύχτα στήν αἰγὴ καί τό στρατί μου κρύβει.

Ἦχ, δέν ἀκούστηκες ποτές καί δέ μπορεῖ νά γίνει
 νά καίγονται τά χεῖλια μου καί νάμαι μπρός στήν κρήνη.]**

Νιότη ἀπ' τή νιότη σου ἔπαιρνα κι ἀκόμη ἀχνολογούσα,
 τά γερατεῖα δέν τρόμαζα, τό θάνατο ἀφηφοῦσα.

Καί τώρα ποῦ θά κρατηθῶ, ποῦ θά σταθῶ, ποῦ θάμπω,
 ποῦ ἀπόμεινα ξερό δεντρί σέ χιονισμένο κάμπο;

6.
 Στό παραθύρι στέκοσουν κι οἱ δυνατές σου οἱ πλάτες
 φράζαν ἀκέρια τήν μπασιά, τή θάλασσα, τίς τράτες.

Κι ὁ ἴσκιος σου σάν ἀρχάγγελος πλημμύριζε τό σπίτι
 καί κεί στ' αὐτί σου σπίθιζε ἡ γαζία τοῦ ἀποσπερίτη.

Κ εἶταν τό παραθύρι μας ἡ θύρα ὄλου τοῦ κόσμου
 κι ἔβγαζε στόν παράδεισο πού τ' ἄστρα ἀνθίζαν, φῶς μου.

Κι ὡς στέκοσουν καί κοίταζες τό λιόγεμα ν' ἀνάβει,
 σάν τιμονιέρης φάνταζες κ' ἡ κάμαρα καράβι.

Καί μέσ στό χλιῶ καί γαλανό τό ἀπόβραδο -ἔγια-λέσα-
 μέ ἀρμένιζες στή σιγαλιά τοῦ γαλαξία μέσα.

Καί τό καράβι βούλιαξε κι ἔσπασε τό τιμόνι
 καί στοῦ πελάγου τό βυθό πλανιέμαι τώρα μόνη.

7.

Νάχα τ' άθάνατο νερό, ψυχή καινούρια νάχα,
νά σουδινά, νά ξύπναγες για μία στιγμή μονάχα.

Νά δεις, νά πεις, νά τό χρεις άκέριο τ' όνειρό σου
νά στέκεται όλοζώντανο κοντά σου, στό πλευρό σου.

Βροντάνε στράτες κι άγορές, μπαλκόνια και σοκάκια
και σου μαδάνε οι κορασιές λουλούδια στα μαλλάκια.

[Μυριόριζο, μυριόφυλλο κ' εύωδιαστό μου δάσο,
πώς νά πιστέψω ή άμοιρη πώς μπόραε νά σέ χάσω;

Γιέ μου, όλα κάνανε φτερά κι όλα μ' αφήκαν πίσω,
δέν έχω μάτι για να ιδώ, στόμα για νά μιλήσω.]**

Μέ τά χεράκια σου τά δυό, τά χιλοχαϊδεμένα,
όλη τή γής άγκάλιαζα κι όλ' είτανε για μένα.

8.

Γιέ μου, ποιά Μοίρα στήγραφε και ποιά μου τόχε γράφει
τέτοιον καιμό, τέτοια φωτιά στα στήθεια μου ν' ανάψει;

Γλυκέ μου, έσύ δε χάθηκες, μέσα στις φλέβες μου είσαι.
Γιέ μου, στις φλέβες όλουνών, έμπα βαθιά και ζήσε.

(*) Πρόσθετοι στίχοι στην έκτέλεση Μπιθικώτση.

(**) Πρόσθετοι στίχοι στην έκτέλεση Μούσχουρη.

ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ

(Νίκου Γκάτσου, Όδυσσέα Έλύτη,
Γιάννη Θεοδωράκη, Δημήτρη Χριστοδούλου,
Πάνου Κοκκινόπουλου, Μίχη Θεοδωράκη)

Σύνθεση:

1959 - 1961, Παρίσι - Αθήνα - Λονδίνο
(1957, Παρίσι «'Αν θυμηθείς τ' όνειρό
μου»)

Πρώτη ήχογράφηση:

Όκτώβριος του 1960,
(Μυρτιά, 'Αν θυμηθείς τ' όνειρό μου)
Μάνος Χατζιδάκις - Γιοβάννα,
studio Columbia,

ήχολήπτης ό Νίκος Κανελόπουλος,
έξώφυλλο από ;

Δεύτερη ήχογράφηση:

Όκτώβριος του 1960, (όλα τά τραγού-
δια), Μαίρη Λίντα, Γρηγόρης Μπιθικώ-
τσης,

Μανώλης Χιώτης, studio Columbia,
ήχολήπτης ό Νίκος Κανελόπουλος,
έξώφυλλο από τόν Μπόστ.

(Από τις σημειώσεις του συνθέτη για το ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ και την ΠΟΛΙΤΕΙΑ)

Αύγουστος και Σεπτέμβριος του 1960.

Στήν Έπιδαυρο παίζονται οι ΦΟΙΝΙΣΣΕΣ με την πρώτη μουσική υπόκρουση που γράφω για Τραγωδία.

Πρίν έξι μήνες, τον χειμώνα του 1959, ό Μινωτής ήρθε στό Παρίσι ειδικά για μένα. Συναντήθηκαν στό ξενοδοχείο του, στό Γκραντ-Οτέλ, κοντά στην Όπερα κι όλο τό άπόγευμα μου μιλούσε για τό έργο.

Ό Μινωτής, ό Ρίτσος κι ό Τσαρούχης ήταν οι Έλληνες με τόν άρτιώτερο και πιο μεστό προφορικό λόγο. Όταν μιλούσαν, μπορούσα νά τούς άκούω μέ τίς ώρες μή τολμώντας νά διακόψω τόν ειρμό στόν ύπέροχο κόσμο τών γνώσεων και τών ιδεών τους.

Μόλις έφυγε, στρώθηκε στή δουλειά. Μένανε τότε στή Rue de la Fontaine, 28, στό έννατο διαμέρισμα μετά τήν place de la Republique. Η Μαργαρίτα ήταν μόλις ένός έτους και ή Μυρτώ ήταν πάλι έγκυος. Ό Γιώργος γεννήθηκε στις 5 Μαΐου του 1960. Τό μεγάλο για μάς γεγονός είναι άποτυπωμένο στό κάτω μέρος τής παρτιτούρας. Όπως και ή δολοφονία του μαύρου ήγγέτη του Κογκό, Λουμουμπά.

Οί ΦΟΙΝΙΣΣΕΣ άνέβηκαν με σκηνοθεσία του Άλέξη Μινωτή και με πρωταγωνιστές τήν Κατίνα Παξινού, τόν Θάνο Κωτσόπουλο, τήν Άννα Συνοδινού και τόν ίδιο τόν Μινωτή. Τόν γυναικείο Χορό τόν άποτελούσαν 25 ύπέροχα κορίτσια που τά είχε ντύσει ό Φωκάς. Τό σκηνικό ήταν του Κλώνη. Η όρχήστρα ζωντανή, κρυμμένη κάτω άπ' τίς ξύλινες κατασκευές του Άνακτόρου τών Θηβών, μέ δική μου διεύθυνση.

Ήταν ώραία έποχή γά κανείς πρόβες στό μακίο τοπίο τής Έπιδαυρου και μετά τούς μυθικούς ήρωες, κλεισμένοι στό στούντιο τής Κολούμπια, μία τσιμεντένια άποθήκη που έκαμε τό καλοκαίρι σάν φούρνος, νά διευθύνεις τόν Μανώλη Χιώτη και τούς άλλους λαϊκούς μουσικούς και μπροστά στό μικρόφωνο νά τραγουδά ό Γρηγόρης Μπιθικώτης με σκόνο τήν Καίτη Θύμη άρθρώνοντας με τόν δικό του μοναδικό τρόπο τούς στίχους του Ρίτσου.

Μιλώ για τόν ΕΠΙΤΑΦΙΟ. Οί δύο εκδόσεις, ή μία με Χατζιδάκι-Μούσουρη και ή άλλη με Χιώτη-Μπιθικώτη, δέν είχαν καλά-καλά κυκλοφορήσει, όμως στήν Άθήνα εκείνης τής έποχής -άνθρώπινη άκόμα- ό τι συνέβαινε στό χώρο τής Τέχνης, γινόνταν άμέσως γνωστό. Έτσι όλοι μιλούσαν για τόν ΕΠΙΤΑΦΙΟ κι άς μήν τόν είχαν άκούσει. Λίγο άργότερα θ' άρχιζε ό «πόλεμος τών Έπιταφίων». Όποιος θέλει νά μάθει λεπτομείρειες, δέν έχει παρά νά διαβάσει τό βιβλίο που έγραφα τότε με τίτλο: ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗ.

Άπό τό Παρίσι ή μέν Μυρτώ με τό νεογέννητο ήρθαν άεροπορικώς στήν Άθήνα (τή Μαργαρίτα τήν ελα φέρει λίγο πρίν), όρω δέ, ξεκίνησα με τό «Μπογκουάρντ» φρωτωμένο βαρειά με βιβλία και νότες όδικώς. Λίγο πρίν τή Σιών στήν Έλβετία παρά λίγο νά σκοτωθώ...Τελικά με φόρτωσαν σε άεροπλάνο τής Suissair στή Γενεύη, ενώ τό αυτοκίνητο, άφου τό έπισκέυασαν, μάς τό έστειλαν άργότερα.

Έτσι με τό «Μπογκουάρντ» με άνοιγμένη τή σκεπή διασχίζαμε τήν πλατεία Κολωνακίου, ή Μυρτώ κι έγώ, κάποιο άπόγευμα του Σεπτεμβρίου. Τήν έποχή εκείνη κυκλοφορούσαν πολύ λίγα αυτοκίνητα και δέν ύπήρχαν άκόμα τά κόκκινα και πράσινα φανάρια. Στο πεζοδρόμιο ένός ζαχαροπλαστείου, στή γωνία τής πλατείας με τήν Πατριάρχου Ίωακείμ, κάθονταν γύρω άπό ένα τραπέζι ό Χατζιδάκις, ό Γκάτσος και ό Σπουρομήλιος, πλοίαρχος έν άποστρατεία και Γενικός Διευθυντής του Έθνικού Ίδύματος Ραδιοφωνίας (ΕΙΡ), προσωπικός φίλος του τότε πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Καραμανλή. Καθώς προσπερνούσαμε, μάς κάλεσαν νά πάρουμε κάτι μαζί τους. Έτσι ό Νίκος Γκάτσος γνώρισε τή Μυρτώ.

Τήν άλλη μέρα τό μεσημέρι, στό στέκι του ΦΛΟΚΑ μου δίνει ένα ποίημα και μου έξηγεί: Μ' άρεσε πολύ ή γυναικία σου και τής έγραφα αυτούς τούς στίχους που έχουν τόν τίτλο ΜΥΡΤΙΑ.

Τό πήρα λέγοντάς του θαρρώ «Άύριο θά στό τραγουδήσω».

Έτσι γεννήθηκε ή ΜΥΡΤΙΑ που έμελλε νά γίνει τό πρώτο μου μεγάλο σουξέ. Τό τραγούδησε πρώτα ή Γιούβανα με ένορχήστρωση και διεύθυνση του Μάνου Χατζιδάκι. Άπ' τήν άλλη πλευρά τό δίσκου βάλαμε, τί άλλο, τή ΝΥΧΤΑ

ΓΑΜΟΥ, πρώτη διεθνή μου επιτυχία, όπου ο Νίκος Γκάτσος προσάρμοσε ελληνικούς στίχους με τον τίτλο ΑΝ ΘΥΜΗΘΕΙΣ Τ' ΟΝΕΙΡΟ ΜΟΥ.

Σε λίγο διηθύθη και εγώ για την Κολούμπια αυτά τα δύο τραγούδια σε δική μου διασκευή με τη Μαίρη Λίντα και τόν Χιώτη. Ο Μάνος συνεργαζόταν πάντα με τόν Πατσιφά, τη Fidelity.

Μετά τη Λίντα ακολούθησε η λαϊκή version της ΜΥΡΤΙΑΣ με τόν Μπιθικώτση. Όμως αυτή τη φορά τό ζευγάριωμα έγινε μ' ένα άλλο τραγούδι για τό όποιο έγραφε ειδικά στίχους ό Γκάτσος: ΕΙΧΑ ΦΥΤΕΥΕΙ ΜΙΑ ΚΑΡΔΙΑ.

Τό τέταρτο τραγούδι με τη συνεργασία του Νίκου Γκάτσου πού όπάρχει στον κύκλο ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ είναι τό ΡΟΔΟΣΤΑΜΟ. Νά με λίγα λόγια πούά είναι ή ιστορία του:

Έλεγα έρθει για λίγες μέρες στην Άθήνα από τό Παρίσι τόν Γενάρη - Φλεβάρη του '61. Η Οικογένειά μου ήταν πάντα στη Rue de la Fontaine au Roi κι εγώ δούλευα πού πολύ στό Λονδίνο γράφοντας μουσική για ταινίες.

Τό φιλικό ζεύγος Θέμελι πού είχε ένα μικρό διακάδικο, τόν ΚΥΚΛΟ, στην όδό Καραγιώργη Σερβάτις, όργάνωσε μια δεξίωση προς τιμήν μου. Θυμάμαι πώς βρισκόμαστε όλοι μαζί στριμωγμένοι σ' ένα μικρό και ζεστό όπόγειο με πίνακες στους τοίχους, όταν ό Γκάτσος με πλησίασε και μου είπε: Γνωρίζοντας πώς θά σε συναντήσω έγραφα αβούς τους στίχους. Ίσως νά σε έμπνεύσουν...

Όποιος γνωρίζει τό Νίκο Γκάτσο, μπορεί νά φανταστεί πόση άδιαφορία βάζει στη φωνή του προκειμένου νά πει ακόμα και τά πιο σημαντικά πράγματα. Έκεινο τό «Μπορεί νά σε έμπνεύσουν», θά έλεγα πώς τό έλεγε ειρωνικά για για τό ίδιο του τό ποιήμα...

Μετά τη δεξίωση θυμάμαι πώς πήγα στό κέντρο πού εμφανιζόταν ή Μαίρη Λίντα και ό Μανώλης Χιώτης. Ήταν άπέναντι άπ' τό Μουσείο στην όδό Σκαραμαγκά εκεί πού σήμερα βρίσκεται τό studio Polysound. Ξημερώματα με πήγαν στό αεροδρόμιο. Ό ούρανός πεντακάθαρος έλαμπε με τίς πρώτες άκτίνες του ήλιου. Η θάλασσα γαλάζια. Η Άθήνα κάτασπρη. Ύστερα από πέντε ώρες ταξίδι - με τά τετρακινητήρια έλικοφόρα της έποχης - φτάνω σ' ένα Λονδίνο σκοτεινό, βυθιαμένο μέσα στην μαύρη κατάμυρση όμίχλη... Ό παρα-

γωγός και ό σκηνοθέτης με βάζουν γρήγορα - γρήγορα στό τεράστιο Austin. Καθώς μου μιλούν, ή καρδιά μου σφίγγεται. Ό νους δέν μπορεί νά τό χωρέσει, πώς από τό τόσο φώς βρίσκομαι ξαφνικά σε τόσο σκοτάδι...

Μπαίνουμε στό Σόχο και σταματάμε μπροστά σ' ένα άπ' τά πολλά λιλιπούτεια κινηματογραφικά στούντιο. Η ταινία ονομάζεται «Τά μάτια της γάτας». Σκληρές φρίκες ξετυλίγονται μπροστά μου, έτσι πού κλείνω τά μάτια. Βάζω τό χέρι στην τσέπη και βγάζω τό χαρτάκι με τους στίχους του Γκάτσου. Αισθάνομαι όμορφα. Άνοίγω τό φωτάκι κι ενώ τά μάτια της γάτας άνακαλύπτουν τό δολοφόνο, εγώ τραγουδώ μέσα μου τό ΡΟΔΟΣΤΑΜΟ. Χαράζω πεντάγραμμο και γράφω τίς νότες. Οι παραγωγοί ένθουσιασμένοι νομίζουν ότι είναι τό φίλιμ πού με έμπνεει. Μόλις άνάβουν τά φωτά, τους λέω: Είναι τόσο ένδιαφέρουσα ή ταινία σας πού θά πρέπει νά την ξαναδώ!

Στό Παρίσι θά γράφω γι' αυτό τό φίλιμ κι άπό τίς ώραιότερες μουσικές μου για φίλιμ, πού λίγο άργότερα στό studio Sheperton στό Λονδίνο θά τη διευθύνω ό ίδιος έχοντας μπροστά μου μια μεγάλη συμφωνική ορχήστρα. Δυστυχώς ή παρτιτούρα χάθηκε και μόνο ή μουσική μένει, όμως τό φίλιμ πού νά βρίσκεται: Στην Άθήνα ήρθε τό καλοκαίρι του '62. Πήγαμε στό Σινέ - Paris στην Πλάκα σε μία ταράτσα νά τό δωμε. Έγώ ήμουν σκαστός άπ' τό Σανατόριο στην Πεντέλη.

Τό ΡΟΔΟΣΤΑΜΟ τό ηχογραφήσαμε μέσα στους πρώτους μήνες του 1961 με τη Μαίρη Λίντα και τόν Χιώτη και έγινε άμέσως μεγάλη επιτυχία, όσο, μπορώ νά πώ, κι ή ΜΥΡΤΙΑ.

Στό μεταξύ ή συνάντηση και ή συνεργασία μου με δυό νεότερους ποιητές - τόν Τάσο Λειβαδίτη και τόν Δημήτρη Χριστοδούλου - θά βοηθούσε τη μουσική μου ν' ακολούθησει νέους δρόμους. Μαζί τους όλοκλήρωσα δυό μεγάλους λαϊκούς κύκλους τραγούδι μου, τό ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ και την ΠΟΛΙΤΕΙΑ.

Όμως πριν άναφερθώ σ' αυτούς, θά πρέπει νά όπογραμμώ την άστραπιαία, θά έλεγα, συνεργασία μου με τόν Όδυσσέα Έλύτη. Βρισκόμαστε πάντα σε κείνες τίς γόνιμες μέρες του τέλους του '60 μετά την κυκλοφορία τόν δυό ΕΠΙΤΑΦΙΩΝ. Πολλά μεσημέρια τά περνούσαμε στού ΦΛΟΚΑ και συχνά μέτα πηγαίναμε στό σπίτι του Μάνου, στό Παγκράτι.

Φαίνεται πώς κάποιο φθινοπωρινό απόγευμα έπαιξα στο πιάνο ένα από τα τραγούδια σέ στίχους Βαλαωρίτη, που τα προόριζα για τους μαθητές. Είχε γράψει μερικά κι ο Χατζιδάκις κι όλα μαζί τ'ά υποβάλαμε στο Ύπουργείο Παιδείας γι' αυτό τό σκοπό. Άπάντηση όμως δέν πήραμε άκόμα κι έτσι οι μουσικές μας χάθηκαν... "Όμως τό τραγούδι πού μου είχε έμπνεύσει ό Βαλαωρίτης, όταν ήμουν 13 ετών στον Πύργο τής Ήλειας, άρесе στον Έλύτη πού έβγαλε νέους στίχους. Έτσι γεννήθηκε τό ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΥΡΟ ΚΑΙ ΤΖΙΑ, πού διακογραφήσαν άμέσως ή Λίνα καί ό Μπιθικώτσης.

Στό Παρίσι άπ' τόν 'Οκτώβριο του '60 ως τήν Άνοιξη του '61 έγραψα κι εγώ τούς στίχους σέ τραγούδια πού μπήκαν στό ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ, όπως ή ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ - ΜΑΡΓΑΡΩ, τό ΠΑΛΙΚΑΡΙ, ή ΑΠΑΓΩΓΗ καί τό ΠΑΜΕ ΒΟΛΤΑ ΣΤΑ ΧΑΝΙΑ, ενώ ό αδελφός μου ό Γιάννης μου έστειλε τή ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ.

Ό Πάνος Κοκκινόπουλος, καθηγητής, δούλευε εργάτης στό έργοστάσιο δίσκων τής Κολούμπια. Κάποια μέρα πού με πήγαν νά δω πώς κατασκευάζεται ένας δίσκος, σταθήκαμε μπροστά σέ μία πρέσσα παρακολουθώντας τή διαδικασία. Τότε ό Κοκκινόπουλος, άφου πρώτα μου συστήθηκε, μου έδωσε μία σελίδα με στίχους, πού φαίνεται πώς κυβαλούσε μαζί του. Έτσι γεννήθηκε ή ΡΟΔΙΑ.

Άπ' τή θυάδα τών νέων τότε ποιητών πρώτος ήρθε στό σπίτι μου στή Νέα Σμύρνη ό Τάσος Λειβαδίτης. Παλιόι φίλοι καί συναγωνιστές άπ' τόν καιρό τής ΕΠΟΝ, είχαμε χαθεί καί τώρα κάτω άπό τόν άστερισμό του ΕΠΤΑΠΥΦΙΟΥ, πού όπως φαίνεται είχε έρεθίσει πολλούς ποιητές. Πούς άπ' αυτούς θέ ά ήθελε νά πάει ή ποιήσή του στό χέλιχ του λαού με τά φτερά τής μελωδίας;

Πάντως τό πρώτο τραγούδι τής συνεργασίας μας με τόν Τάσο, ήταν τό ΜΑΝΑ ΜΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΑΓΙΑ, πού έγινε συγχρόνως ή άπαρχή του άλλου κύκλου με τόν τίτλο ΠΟΛΙΤΕΙΑ. Τώρα, γιατί ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΣ καί γιατί ΠΟΛΙΤΕΙΑ; Άς πούμε πώς ήθελα νά τιμήσω τή θάλασσα καί τήν Πόλη. Ή πρώτη, φωτεινή, άνάερη, στό ρυθμό του Συρτού· ή δεύτερη, βαρειά καί σκοτεινή, στό ρυθμό του Χασάπικου καί του Ζεϊμπέκικου. Τά δύο συστατικά μου μιάς καί γεννήθηκαν στό Αιγαίο καί Ξερσα βασιικά στήν

Άθήνα.

Θυμάμαι πώς έπαιξα στόν Λειβαδίτη τό άργό μέρος ενός κοντσέρτου για πιάνο πού είχε συνθέσει τότε κι ό Τάσος τήν άλλη μέρα μου έφερε τούς στίχους. Τό τραγούδι αυτό πού τό ήχογράφησα άμέσως με τόν Μπιθικώτση, έγινε διά μιάς ή πολύ μεγάλη λαϊκή έπιτυχία πού σκέπασε όλες τίς άλλες άναδεικνύοντας έναν άλλο Μπιθικώτση. Φυσικά στό μέλλον, ό Γρηγόρης μάς ξάφνιασε δλους με τά έκπληκτικά άλματα του πρós τά πάνω, πού κορυφώθηκαν στή ΡΩΜΙΟΣΥΝΗ περνώντας άπό τό ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ.

Τά άλλα δύο μεγάλα καί ιερατικά ζεϊμπέκικα του Λειβαδίτη, ήταν τό ΣΑΒΒΑΤΟΒΡΑΔΟ καί τό ΒΡΕΧΕΙ ΣΤΗ ΦΤΩΧΟΓΕΙΤΟΝΙΑ. Τό πρώτο τό τραγούδησε ό Στέλιος Καζαντζίδης, βασιικός έρμηνευτής τής ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ. Τό δεύτερο ό Μπιθικώτσης.

Ό Δημήτρης Χριστοδούλου μου έδωσε στίχους. Έγραφε μία σειρά ποιήματα έμπνευσμένος άπ' τή μέθη εκείνης τής εποχής κι εγώ κυβαλούσα μαζί μου τούς στίχους του καί τούς στίχους του Λειβαδίτη στίς σκοτεινές πόλεις τής Εύρώπης, στό Παρίσι καί στό Λονδίνο. Με τή μικρή Μαργαρίτα στό πόδι μου, συνέθεσα έτσι πάνω στα ποιήματα τών Χριστοδούλου καί Λειβαδίτη τά ύπόλοιπα τραγούδια του ΑΡΧΙΠΕΛΑΓΟΥΣ καί τής ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ, δηλαδή τά : Θ' ΑΦΗΣΩ ΤΗ ΜΑΝΟΥΛΑ ΜΟΥ, ΦΕΥΓΩ ΜΑΚΡΙΑ ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ, ΚΑΗΜΟΣ, ΒΡΑΧΟ - ΒΡΑΧΟ, ΠΑΡΑΠΟΝΟ του Χριστοδούλου καί τό ΕΧΩ ΜΙΑ ΑΓΑΠΗ του Λειβαδίτη.

Ή ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑ γράφτηκε περίεργα. Θυμάμαι πώς πήγαινα πρós τήν Κολούμπια για ήχογράφηση, όταν μου ήρθε ξαφνικά ή μελωδία. Φρέναρα άπόστομα μπροστά στο θέατρο Καλουτά για νά σημειώσω στό πεντάγραμμο τή μουσική. Ό αδελφός μου ό Γιάννης, δημοσιογράφος στήν Αθήν, μου είχε μιλήσει για τόν άγιωνα πού έκαναν οι πρόσφυρες νά σώσουν τίς παράγκες τους στή Δραπετσώνα. Τηλεφώνησα στον Λειβαδίτη τό ίδιο απόγευμα για νά του παίξω στό πιάνο τό τραγούδι καί κείνος έγραψε τούς στίχους. Σέ μία βδομάδα τό ήχογράφησα με τόν Μπιθικώτση. Όταν ό Στέλιος Καζαντζίδης τραγούδησε τό ΒΡΑΧΟ - ΒΡΑΧΟ, πού έπασσε τότε όλα τά ρεκόρ πωλήσεων, ήταν ήδη ένας βασιλιάς του

λαϊκού τραγουδιού. Όμως μαζί μου θυμήθηκε τόν άλλο έαυτό του, τόν καταπιεσμένο, τής προσφυγιάς και τής Μακρονήσου, έτσι πού έβγαλε όλη τήν τριφερότητα και τήν αγάπη πού τόν πλημμυρίζανε. Γίναμε φίλοι κολλητοί. Μαζί φουσκά κι ή Μαρινέλα. Συχνά κοιμόμασταν κάτω απ' τήν ίδια στέγη, ιδιαίτερα μετά τά λουκούλεια γεύματα στή Δροσιά μέ πείνερλι και όλες τίς ποντιακές λιχουδιές. Σκέφτομαι πώς έκείνες οί μοναδικές έρμηνείες του Μπιθικώτση, του Χιώτη, τής Λίντας και του Καζαντζίδη δέν θά μπορούσαν νά γίνουν, άν δέν ύπήρχε διάχυτο και ισχυρό τό αίσθημα τής φιλίας και του άμοιβαίου θαυμασού. Πίστεια στις φωνές και στην τέχνη τους σά νάτανε θεοί. Ίσως τά ίδια αίσθήματα νά γεμίζαν τότε τίς καρδιές τους γιά μένα, γιά νά τά τραγουδήσουν μέ κείνη τήν άπαράμιλλη τέχνη πού έκανε όλους τούς Έλληνες κυριολεκτικά νά μεθύσουν μέ τό τραγούδι.

(Ένα γράμμα του Όδυσσέα Έλύτη σχετικά μέ τό ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ και τό ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΥΠΡΟ ΚΑΙ ΤΖΙΑ)

14 Νοεμβρίου 1960

Άγαπητέ μου Μίση,

Φάκελλο μέ νότες πρώτη φορά έλαβα στή ζωή μου - και αυτό πολύ μέ συγκίνησε. Μόνο πού δέν ήξερα νά τίς διαβάσω! Τελικά, βρήκα ένα νεαρό σπουδάζοντα μουσική, πού μου τίς τραγούδησε και μου τίς έπαιξε μέ τό ένα δάχτυλο στό πιάνο. Έντυπώσεις; Νά σου πώ: άν δέν μέ είχες προειδοποιήσει ότι πρόκειται, όχι γιά τό αρχικό σχέδιο, αλλά γιά τραγούδια, θά έλεγα ότι παραβρίσκω άπλές τίς μελωδιές αυτές άνάλογα μέ τά κείμενα. Τώρα όμως επικροτώ και χειροκροτώ και άνυπομονώ νά τ' άκούω στην ολοκληρωμένη τους άπόδοση. Τι μπορεί νά γίνει; Τι σκέπτεσαι; Είμαι άγράμματος στή μουσική, τό ξέρεις, και περιμένο νά μέ φωτίσεις. Έγώ πάντως τά βλέπω και σέ μιά ραδιοφωνική παρουσίαση του ΑΞΙΟΝ ΕΣΤΙ σάν χωριδικές διακοπές στην άνάγνωση των κειμένων. Δέν θά ήθελα όμως νά παραμελήσουμε και τό άλλο σχέδιο - χωρίς νά σημαίνει ότι είναι κάτι βιαστικό. Φτάνει νά τ'όχεις στό νού σου και ξέρω ότι θάρθει. Έχω έμπιστοσύνη σέ σένα.

Τό ανάμεσα Σύρο και Τζιά τό ξετρόπωσα και

σου τό στέλνω σάν χαιρετισμό τής πατρίδας. Θέλει όμως διόρθωμα πού του τό κάνω άργότερα, άν σέ έμπνεύσει. Γιά τήν ώρα δέν σ' έμποδίζει άφού ό ρυθμός δέν αλλάζει. Τώρα μάλιστα πού τό Ξανσείδα μουκανε κέφι, και δέν άποκλείω τήν περίπτωση νά σου γράψω λόγια σέ δοσμένες μελωδιές. Μπορείς νά μου στείλεις τούς ρυθμούς μέ τή γνωστή μέθοδο. Φυσικά, δέν σου ύπόσχομαι και σίγουρα. Είμαστε έρμια των ψυχικών μας διαθέσεων - και στίς ημέρες μας αλλάζουν τόσο γρήγορα! Περιμένο άπάντηση και όδηγίες και μελλοντικά σχέδια, Μέ όλη μου τήν αγάπη Όδυσσέας Έλύτης.

ΜΥΡΤΙΑ

(Νίκου Γκάτσου)

Είχα μιά θάλασσα στό νού κι ένα περβόλι τ' ούρανοϋ, τήν ώρα π' άνοιγα πανιά γιά τήν άπάνω γειτονιά.

Στά παραθύρια τά πλατεία χαμογελούσε μιά μυρτιά, Κουράστγκα νά περπατώ και τή ρωτώ και τή ρωτώ.

«Πές μου μυρτιά νά σέ χαρώ, πού θάβρω χόμα και νερό νά ξαναοχτίσω μιά φωλιά γιά τής αγάπης τά πουλιά;»

Στά παραθύρια τά πλατεία είδα και δάχρυσε ή μυρτιά. Τήν ώρα π' άνοιγα πανιά γιά τήν άπάνω γειτονιά.

ΕΙΧΑ ΦΤΤΕΨΕΙ ΜΙΑ ΚΑΡΔΙΑ

(Νίκου Γκάτσου)

Μέ τ' άσπεράκι τής αϊγής
στό παραθύρι σου νά βγείς
κι άν δείς καράβι του νοτιά
νά 'ρχεται από τήν ξενιτιά
στείλε μέ τ' άσπρα σου πουλιά
γλυκά φιλιά.

Κι άν δείς καράβι του νοτιά
νά 'ρχεται από τήν ξενιτιά
στείλε μέ τ' άσπρα σου πουλιά
χίλια γλυκά φιλιά.

Είχα φυτέψει μιά καρδιά
στού χωρισμού τήν άμμουδιά
και τώρα πουρθα νά sé βρω
μέ δαχτυλίδι και σταιυρό
γίνε τό φώς μου
και τού κόσμου ή ξαστεριά.

Κι άπ' τό παλιό μας τό κρασί
δώς' μου νά πω και πιές κι έσύ
νά ζήσω άγάπη μου γιά πάντα
στήν πικρή στεριά.

ΡΟΔΟΣΤΑΜΟ

(Νίκου Γκάτσου)

Στόν άλλο κόσμο πού θά πās,
κοίτα μη γίνεις σύννεφο
κοίτα μη γίνεις σύννεφο
κι άστρο πικρό τής χαραυγής
και sé γνωρίσει ή μάνα σου
πού καρτερεί στήν πόρτα.

Πάρε μιά βέργα λυγαριά,
μιά ρίζα δεντρολίβανο
μιά ρίζα δεντρολίβανο
και γίνε φεγγαροδροσιά.
Νά πέσεις τά μεσάνυχτα
στή διψασμένη αΐλή σου.

Σέ πότσια ροδόσταμο,
μέ πότισες φαρμάκι
τής παγωνιάς άητόπουλο,
τής έρημιές γεράκι.

ΑΝ ΘΥΜΗΘΕΙΣ Τ' ΟΝΕΙΡΟ ΜΟΥ

(Νίκου Γκάτσου)

Στήν άγκαλιά μου κι άπόψε σάν άστρο κοιμήσου
δέν άπομένει στόν κόσμο έλλιδα καμιά
τώρα πού ή νύχτα κεντά μέ φιλιά τό κορμί σου
μέτρα τόν πόνο κι άσε με μόνο στήν έρημιά.

"Αν θυμηθείς τ' όνειρό μου, sé περιμένο νά 'ρθείς
μ' ένα τραγουδι τού δρόμου νά ρθείς όνειρό μου
τό καλοκαίρι πού λάμπει τ' άστέρι μέ φώς νά ντυθείς.

ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΥΡΟ ΚΑΙ ΤΖΙΑ

(Όδυσσέα Έλύτη)

'Ανάμεσα Σύρο και Τζιά
μικρή φυτρώνει νεραντζιά
μικρή φυτρώνει νεραντζιά
όμορφή μου κοπελιά.

Πούχει τίς ρίζες στό βυθό
και τά κλαδιά στόν ουρανό
και τά κλαδιά στόν ουρανό
τό κορίτσι π' άγαπά.

"Αντε νύφη τής θαλλάσσης
τί φαμίλιες θά χαλάσεις
μέ τόν ήλιο φορεσιά σου
και μέ τά πουλιά προικιά σου.

"Όταν καθίσει ένα πουλί
στήν κεφαλή της και λαλεί
στήν κεφαλή της και λαλεί
"Ω! φουρτούνα μου κι αυτή.

Χάνω τιμόνι και πανιά
μέ πλημμυρώνε τά νερά
μέ πλημμυρώνε τά νερά
"Έλα Χριστέ και Πανουργιά.

Κι άν γενεί ποτέ τό θάμα
κι άγαπήσεις, κάνω τάμα
νά σου φέρω μιά μπρατσέρα
και τόν Πολικό άστέρα.

ΡΟΔΙΑ

(Πάνου Κοκκινόπουλου)

Ἄχρὰ χαράματα
σιγά σάν τρεμοπαίζει ἡ πούλια
θά μαραθοῦν τὰ γιασεμιά
θά μαραθοῦν τὰ γιούλια.
Μά ἐσύ θά εἶσαι μοναχὴ
γερμένη στό περβάζι
καί θά θεωρεῖς τὴ χρυσαυγὴ
τὰ πέπλα τῆς ὄ ἀλλάζει.

Ροδιά μου ἐσύ τετράκλωνη
στολίδι τῆς αὐλῆς μου
ἀνάπαψη τῆς προσμονῆς
νεράκι τῆς πηγῆς μου.
Θά ῥθεις στό σπίτι μας ξανά
μ' ἐμέ νά σμίξεις πάλι
καί δυὸ κρινάκια τ' Ἀπριλιοῦ
νά βάλεις στ' ἀνοθιάλι.

Στὰ χέρια μου σέ σήκωσα
σ' ἀνούφωσα ὡς τ' ἀστέρια
καί σιμάρι ἀναφετεροῦγισαν
στά στήθια περιστέρια.
Μέ τῆς χαρᾶς τό ξύπνημα
μέ τοῦ καημοῦ τόν πόνο
κι ἀπό τὰ τότε καρτερῶ
τό γυρισμό σου μόνο.

ΦΕΥΓΩ ΜΑΚΡΙΑ ΠΑΤΡΙΔΑ ΜΟΥ

(Δημήτρη Χριστοδοῦλου)

Φεύγω μακριὰ πατρίδα μου
φεύγω καί τό μαντίλι
νά μὴν τό φέρεις στό γιαλό
νά μὴν τό φέρεις δεῖλι.

Πικρά εἶν' τὰ μάτια τοῦ γιαλοῦ
γι' αὐτόν πού ταξιδεῖει
γι' αὐτόν πού πάει στήν ξενιτιά
καί μιά φωνὴ γυροῦει.

Νά τοῦ φωνάζει ἀπ' τὴ στεριά
καλέ μου, γύρνα πίσω
θά σοῦ χαρίσω τὴν αὐγὴ
μ' ἀστέρια θά σέ ντύσω.
Ἄδειάσανε τὰ χέρια μου

καί γέμισαν τὰ μάτια
δάκρυα, πόνο, μοναξιά
καί ἡ καρδιά φαρμάκια.

Θ' ΑΦΗΣΩ ΤΗ ΜΑΝΟΥΛΑ ΜΟΥ

(Δημήτρη Χριστοδοῦλου)

Θ' ἀφήσω τὴ μανούλα μου καί τό φιλί μου πίσω
καθὼς τ' ἀστέρι πού κυλᾶ στήν ξενιτιά θά σβήσω.

Θά τίς θυμᾶμαι τίς στιγμές ἀργὰ Σαββάτο βράδυ
πού λάμπανε τὰ χέρια τῆς ἀστέρια στό σκοτάδι.

Μέ τάιζε γλυκό φωμί καί μούστρωσε νά γείρω
κι ἦταν τὰ χέρια τῆς φτερά καί τό φιλί τῆς μύρο.

Καί τό μικρὸ μας σπιτικό ὡς ἔμπαινε ἡ μέρα
γινόταν ὕμνος καί ψαλμός κι εἶχε ζωῆς ἀέρα.

Κι ἦταν ἡ θάλασσα φιλί καί ὁ ἀφρός ἀγάπη
κι ἦταν παιχνίδι ὁ ἄνεμος καί τό τραγοῦδι ἀλάτι.

Κι ἦταν εὐχὴ ὁ οὐρανὸς κι ὁ ὀρίζοντας ἐλπίδα
εὐχὴ ὁ μῶλος κι ὁ γιαλὸς πού δέν τόν ξαναεῖδα.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

(Γιάννη Θεοδωράκη)

Στὴν ἐκκλησιά ἐμπῆκα γιὰ νά λειτουργηθῶ
ἄχ, καί σέ θεωρῶ
γύρισε ὁ κόσμος, ἀλλάξ' ἡ πλάση,
μοῦφυγε τό μυαλό.

Ἄγιε μου μεγάλη ἡ χάρις
Ἄγιε μου παρακαλῶ
χάρισέ μου χίλια μάτια γιὰ νά τὴ θεωρῶ,
χάρισέ μου χίλια χεῖλια γιὰ νά τὴ γλυκοφιλῶ.

Στό Χερουβεῖμ ἐπάνω
δυὸ μάτια σααίτιές μ' ἄναιψαν φωτιές,
ἄλλαξε ὁ κόσμος, γύρισε ἡ πλάση,
εἶμαι γιὰ νά μέ κλαῖς.

Στὴν ἐκκλησιά ἐμπῆκα γιὰ νά λειτουργηθῶ
Ἄγάπη σ' ἀγαπῶ,
ὄλος ὁ κόσμος εἶναι δικός μου
φτάνει νά σέ θεωρῶ.

ΠΑΛΙΚΑΡΙ

(Μίση Θεοδώραση)

Κλαΐνε τὰ δέντρα
κλαΐνε τὰ σήμαντρα
κι οί φίλοι σου κλαΐνε.

Παλικάρι στή δουλειά στό σπίτι παλικάρι.
Μύλαγες κι ή γειτονιά μας γέμιζε πουλιά.
"Απλώνες τό χέρι σου κι έκοβες τό φεγγάρι
ώς σ' έκοψε σά λούλουδο ό Χάρος μιά νυχτιά.

Κλαΐνε οί τράτες
κλαΐνε τά κύματα
κι οί φίλοι σου κλαΐνε.

Παλικάρι στά κουπιά στό γλέντι παλικάρι.
Οί κοπελιές κεντούσανε για σένανε κρυφά
κεντούσανε τά όνειρα, τόν ήλιο, τό φεγγάρι
κεντούσαν τήν αγάπη τους, τής βάζανε πανιά.

Κλαΐνε οί ναύτες
κλαΐνε τά σύννεφα
κι οί φίλοι σου κλαΐνε.

Παλικάρι ή μάνα σου τυλίχτηκε στά μαύρα.
Τούς φίλους σου τούς τύλιξε φουρτούνα, συννεφιά
τό λιμανάκι έρήμωσε κι ή θάλασσα έρημώθη
κι ό ήλιος έκαρφώθηκε και δέ σαλεύει πιά.

ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ

(Μίση Θεοδωράκη)

Ἡ Μαργαρίτα, ἡ Μαργαρώ
περιστεράκι στὸν οὐρανὸ
τὸν οὐρανὸ μὲς στὰ δυὸ σου μάτια κοιτάζω
βλέπω τὴν πούλια καὶ τὸν ἀστερισμὸ.

Ἡ μάνα σου εἶναι τρελὴ
καὶ σέ κλειδώνει μοναχὴ
σάν θέλω νᾶμπω στὴν κάμαρὴ σου
μοῦ ρίχνεις μεταξωτὸ σκοινί.
Καὶ κλειδωμένους μᾶς βλέπ' ἡ νύχτα
μᾶς βλέπουν τ' ἄστρα κι ἡ χαρουργή.

Ἡ Μαργαρίτα, ἡ Μαργαρώ
βαρκοῦλα στὸ Σαρωνικὸ.
Σαρωνικέ μου τὰ κιματάκια σου δῶσ' μου
δῶσ' μου τ' ἀγέρι, δῶσ' μου τὸ πέλαγο.

Ἡ Μαργαρίτα ἡ Μαργαρώ
δεντράκι στὸ Βοτανικὸ
πάρε τὸ τράμι μόλις δεῖς πῶς πέφτει ἡ νύχτα
πέφτουν οἱ ὠρες, πέφτω λιποθυμῶ.

Ἡ μάνα μου εἶναι τρελὴ
καὶ μέ κλειδώνει μοναχὴ
σάν θέλω νᾶμπεις στὴν κάμαρὴ μου
σοῦ ρίχνω μεταξωτὸ σκοινί.
Καὶ κλειδωμένους μᾶς βλέπ' ἡ νύχτα
μᾶς βλέπουν τ' ἄστρα κι ἡ χαρουργή.

ΑΠΑΓΩΓΗ

(Μίκη Θεοδωράκη)

Θά πάρω μιά βαρκούλα, μανούλα μου, στόν κάτω
Γαλατά
καί στήν Ἀθήνα θάρθω, καρδούλα μου, καβάλα στό
νοτιά.
Καί σάν θά ρθει τό δειλινό στόν κήπο σου θά μπῶ
νά κόψω τά τριαντάφυλλα
νά κόψω τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ καί τόν Αὐγερινό.

Θά βάλω στή βαρκούλα, μανούλα μου, λουλουδία
καί φιλιά
δύο γλάροι ταξιθεύουν, καρδούλα μου, καβάλα στό
βοριά.
Καί νά ἡ Κρήτη φάνηκε γαλάζια καί ξανθιά
τή θάλασσα στά μάτια τῆς
τόν οὐρανό στήν ἀγκαλιά, τόν ἥλιο στά μαλλιά.

Θ' ἀράξω τή βαρκούλα, μανούλα μου, μπροστά σέ
μιά σπηλιά
θά σέ ταῖζω χάδια, καρδούλα μου, καβούρια καί φι-
λιά.
Στή μάνα μου, στόν κύρη μου λέγω καί τραγουδῶ
σᾶς φέρνω τήν τριανταφυλλιά
σᾶς φέρνω τ' ἄστρα τ' οὐρανοῦ καί τόν Αὐγερινό.

ΠΑΜΕ ΒΟΛΤΑ ΣΤΑ ΧΑΝΙΑ

(Μίκη Θεοδωράκη)

Τό Σαββάτο τό βράδυ φτάνει
δῶσ' μου μάνα καινούρια ἀλλαξιά.
Τά παιδιά μέ προσμένουν στό λιμάνι
στό μπαλκόνι καθισμένη ἡ κοπελιά.

Μοσχοβολοῦν οἱ γλάστρες
μοσχοβολάει κι ὁ σγουρός βασιλικός
μοσχοβολάει κι ἡ ἀγάπη
κύμα μέ κύμα μεγαλώνει ὁ ὠκεανός.

Πᾶμε βόλτα στά Χανιά, στήν κάτω γειτονιά
νά πάρουμε μιὰ βάρκα μέ πανιά.
Πᾶμε βόλτα στά Χανιά, στήν κάτω γειτονιά
στή θάλασσα νά βγοῦμε στ' ἀνοιχτά.
Τό Σαββάτο τό βράδυ, φῶς μου
εἶμαι πρίγκηπας, εἶμαι ὑπουργός
ἔχω ὅλα τά πλούτη τοῦ κόσμου
δικιά μου ἡ θάλασσα κι οὐρανός δικός.

Τό μπαλκονάκι σου δικό μου
δικές μου οἱ γλάστρες κι ὁ σγουρός βασιλικός
κι ἂν μέ κοιτάξεις μέσ στά μάτια
σκέλετος σου γίνομαι κι ὑπήκοος πιστός.

ΠΟΛΙΤΕΙΑ

(Τάσου Λειβαδίτη, Δημήτρη Χριστοδούλου)

Σύνθεση:

1960 - 1961, Παρίσι, Αθήνα

Πρώτη ήχογράφηση:

Όκτώβριος '60 - Όκτώβριος '61

Μαρινέλα, Στέλιος Καζαντζίδης,

Γρηγόρης Μπιθικώτσης,

studio Columbia,

ήχολήπτης ό Νίκος Κανελόπουλος,

έξώφυλλο από τόν Μπόστ

ΜΑΝΑ ΜΟΥ ΚΑΙ ΠΑΝΑΓΙΑ

(Τάσου Λειβαδίτη)

Ὁ ἥλιος ἦσουν κι ἡ αὐγή
τῆς νόχτας μου φεγγάρι
τῆς μάνας μου ἦσουν ἡ εὐχή
τῆς Παναγιᾶς ἡ χάρη.

Ἐφυγες καὶ κλαίει ὁ ἄνεμος, τὸ κύμα
κλαίει τ' ἄστρα κι ἡ νυχτιά
κλαίει ἡ μάνα μου στὸ μνήμα
κλαίει, κλαίει κι ἡ Παναγιά.

Στόν πυρετὸ ἦσουνα δροσιά
κερὶ μέσ στο σκοτάδι
ἄστρο στὴν κοσμοχαλασιά
βασιλικὸς στὸν Ἄδη.

ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑ

(Τάσου Λειβαδίτη)

Μ' αἶμα χτισμένο, κάθε πέτρα καὶ καϊμὸς
κάθε καρφί του πίκρα καὶ λυγμός
μά ὅταν γυρίζαμε τὸ βράδυ ἀπ' τῆ δουλειά
ἐγὼ κι ἐκεῖνη ὄνειρα, φιλιὰ.
Τὸ δερνε ὁ ἀγέρας κι ἡ βροχή
μά ἦταν λιμάνι κι ἀγκυλιὰ καὶ γλυκαπαντοχή.
Ἄχ! τὸ σπιτάκι μας κι αὐτὸ εἶχε ψυχὴ.

Πάρ' τὸ στεφάνι μας, πάρ' τὸ γεράνι μας
στὴ Δραπετσώνα πιά δὲν ἔχουμε ζωὴ.
Κράτα τὸ χέρι μου καὶ πάμε ἀστέρι μου
ἐμεῖς θὰ ζήσουμε κι ἄς εἴμαστε φτωχοί.

Ἐνα κρεββάτι καὶ μιά κούνια στὴ γωνιά
στὴν τρύπια στέγη του ἄστρο καὶ πουλιὰ.
Κάθε του πόρτα ἰδρώτας κι ἀναστεναγμός
κάθε παράθυρό του κι οὐρανός.
Κι ὅταν ἐρχόταν ἡ βραδιά
μέσ στο στενὸ σοκάκι ξεφραγνῶναν τὰ παιδιὰ.
Ἄχ! τὸ σπιτάκι μας κι αὐτὸ εἶχε καρδιά.

ΕΧΩ ΜΙΑ ΑΓΑΠΗ

(Τάσου Λειβαδίτη)

Ἐχω μιά ἀγάπη ὀλόδική μου
τριαντάφυλλο, ἄστρο μου κι αὐγὴ μου
χίλιοι ἄντρες δὲν θὰ τὸ μποροῦσαν
ὅπως ἐγὼ νά σ' ἀγαποῦσαν.
Μέσα στὰ μάτια σου γλυκὲς

τ' Ἄη Γιάννη ἀνάβουν οἱ φωτιές.

Στὸ στόμα σου σάν εἶμαι ἀπάνω
πιὰ δὲ φοβᾶμαι νὰ πεθάνω
στὰ χέρια σου σάν εἶμαι μέσα
τὼτε ἔγια μόλα - ἔγια λέσα.

Χωρὶς καρᾶνι καὶ πανιά
ἄι ταξιδεῦ τοῦ ντουινιά.

Ἐχεις τὸν ἥλο στὰ μαλλιὰ σου
καὶ τὸ φεγγάρι στὴν ποδιά σου
καὶ ἓνα τζιτζικι ἐκεῖ στὰ στήθειά
πού σοῦ λέει παραμύθια.

Ἄπ' τὰ δικά σου τὰ φιλιὰ
μάθαν τραγοῦδι τὰ πουλιὰ.

ΣΑΒΒΑΤΟΒΡΑΔΟ

(Τάσου Λειβαδίτη)

Μοσχοβολοῦν οἱ γειτονιές βασιλικὸ κι ἀσβέστη
παίζων τὸν ἔρωτα κρυφὰ στὶς μάντρες τὰ παιδιὰ.
Σάββατο βράδυ μου ἔμορφο ἴδιο Χριστὸς Ἄνεστη
κι ἓνα τραγοῦδι τοῦ Τσιτσῆνη κλαίει κάπου μακριά.

Πάει κι ἀπόψε τ' ὄμορφο, τ' ὄμορφο τ' ἀπόβραδο
ἀπὸ Δευτέρα πάλι πίκρα καὶ σκοτάδι
ἄχ, νῶτταν ἡ ζωὴ μας Σαββατόβραδο
κι ὁ Χάρος νᾶρχονταν μιά Κυριακὴ τὸ βράδυ.

Οἱ ἄντρες σχολῶν ἀπ' τῆ δουλειὰ καὶ τὸν βαρὺ καϊμὸ τους
νὰ θάψουν κατεβαίνουνε στὸ ὑπόγειο καπηλειό
καὶ τὸ φεγγάρι ντύνει λές τ' ἄστρο νυφικό του
τὶς κοπελιές πού πλένονται στὸ φτωχοπλυσταριό.

ΚΑΗΜΟΣ

(Δημήτρης Χριστοδούλου)

Εἶναι μεγάλος ὁ γιολός, εἶναι μακρὺ τὸ κύμα
εἶναι μεγάλος ὁ καϊμὸς, κι εἶναι πικρὸ τὸ κρῖμα.

Ποτάμι μέσα μου πικρὸ τὸ αἶμα τῆς πληγῆς σου
κι ἀπὸ τὸ αἶμα πιὸ πικρὸ στὸ στόμα τὸ φιλι σου.

Δὲν ξέρεις τί 'ναὶ παγωνιά, βραδιά χωρὶς φεγγάρι
νὰ μὴ γνωρίζεις ποιά στιγμή, ὁ πόνος θὰ σέ πάρει.

ΒΡΑΧΟ - ΒΡΑΧΟ

(Δημήτρη Χριστοδούλου)

Είναι βαρειά ή μοναξιά
είναι πικρά τὰ βράχια
παράπονο ή θάλασσα
καί μου 'πνιξε τὰ μάτια.

Βράχο-βράχο τόν καϊμό μου
τόν μετρώω καί πονώ
κι είναι τό παράπονό μου
πότε, μάνα, θά σέ δώ.

Πάρε με θάλασσα πικρή
πάρε με στά φτερά σου
πάρε με στό γαλάζιο σου
στή δροσερή καρδιά σου.

Πάρε με νά μήν ξαναδῶ
τά βράχια καί τό Χάρο
κάνε τό κύμα ὄνειρο
καί τή σιωπή σου φάρο.

Γίνε ἀστέρι κι οὐρανόσ
γίνε καινούριος δρόμος
νά μή βαδίζω μοναχός
νά μήν πηγαίνω μόνος.

ΠΑΡΑΠΟΝΟ

(Δημήτρη Χριστοδούλου)

Τί θέλεις ἀπ' τὰ νειάτα μου πού είναι πικραμένα;
Δέν ξέρεις τί θά πεί καϊμός, τί θέλεις ἀπό μένα;
'Εγώ περπάτησα γυμνός, ἐγώ βαδίζω μόνος.
Μοῦγινε ροῦχο ὁ σπαραγμός καί σπίτι μου ὁ πόνος.

Δέν ξέρεις τί 'να παγωνιά, καρδιά πού κλαίει τή νύχτα
ἴσα τραγούδια σοῦγραψα στήν κρύα νύχτα ρίχτα.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΗΣ

(Δημήτρη Χριστοδούλου)

Καράβι ποιός σέ κέντησε
ποιός σου 'βαψε τὰ ξάρτια
γιά νά μέ πάρεις μακριά
καί νά σακρῶζουμε πικρά
τῆς μάνας μου τὰ μάτια.

Φεύγω γιατί μέ πίκρανε
ή φτώχεια καί ὁ πόνος
εἶχε πνιγεί ή ἐλπίδα μου
εἶχε σβυστεί ὁ ἥλιος μου
κι εἶχε χλαθί ὁ δρόμος.

Μέ δέρναν ὄλοι οἱ καιροί
μου πάγωναν τὰ μάτια
μου κάναν πέτρα τό ψωμί
μου κάναν βοῦρκο τό νερό
καί τήν καρδιά κομμάτια.

Δέν μου 'χαν μείνει ν' ἀγαπῶ
δυό χέρια ν' ἀγκαλιάζω
μόνο τὰ χεῖλη μέ καϊμό
καί μιά φωνή μέ πυρετό
τόν πόνο νά φωνάζω.

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ ΜΕΛΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΠΟΙΗΣΗ

Ἡ Μελοποιημένη ἀπὸ τὸν Μίκη Θεοδωράκη Ποίηση
θά περιληφθεῖ ἐξ ὀλοκλήρου μέσα σὲ τρεῖς Τόμους.

Στὸν Πρῶτο Τόμο ἔχουν συμπεριληφθεῖ ὅλα τὰ
Τραγούδια πού δισκογραφήθηκαν ἀπὸ τὸ 1960 μέχρι
σήμερα.

Στὸν Δεύτερο οἱ μεγάλες φόρμες τὰ Λαϊκὰ Ὁρατό-
ρια, τὰ Μετασυμφωνικά καὶ Συμφωνικά Ὁρατόρια.
Ὁ Θεοδωράκης ἐπιχειρεῖ τὴν κατάρκτηση μιᾶς φόρμας
πού νά στηρίζεται στὴν ἑλληνικὴ παράδοση, ποίηση
καὶ μελωδία χρησιμοποιώντας ἄλλοτε πιὸ λαϊκότερο
ὄρχηστρα, ὅπως στὸ ΑἶΟΝ ΕἶΣΤΙ ἢ στὸ ἘΑΝΤΟ
ἸΕΝΕῸΔᾶ καὶ ἄλλοτε πιὸ συμφωνικὴ ὅπως στὰ συμ-
φωνικά.

Ὁ Δεύτερος Τόμος εἶναι κατὰ κάποιον τρόπο μιᾶ
ἀποψη ἀνθολόγησης τῆς ἑλληνικῆς ποίησης μέσα
στοὺς αἰῶνες. Ἀπὸ τὸν Αἰσχύλο μέχρι τὸν Καρατζᾶ.

Στὸν Τρίτο οἱ τέσσερις Λυρικές Τραγωδίες (Ὅπε-

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΡΙΕΧΕΙ 3 CD'S

ΤΡΑΓΟΥΔΟΥΝ

Β. ΛΕΚΑΣ / Δ. ΜΗΤΡΟΠΑΝΟΣ / Β. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
ΚΑΙ Η Μ. ΦΑΡΑΝΤΟΥΡΗ

A
ΤΟΜΟΣ
ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ
ΜΕΛΟΠΟΙΗΜΕΝΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΥΨΙΛΟΝ